

De rechter van Zalamea : drama

<https://hdl.handle.net/1874/367084>

BIBLIOTHEEK DER RIJKSUNIVERSITEIT
TE UTRECHT

1929

Verzameling tooneelstukken

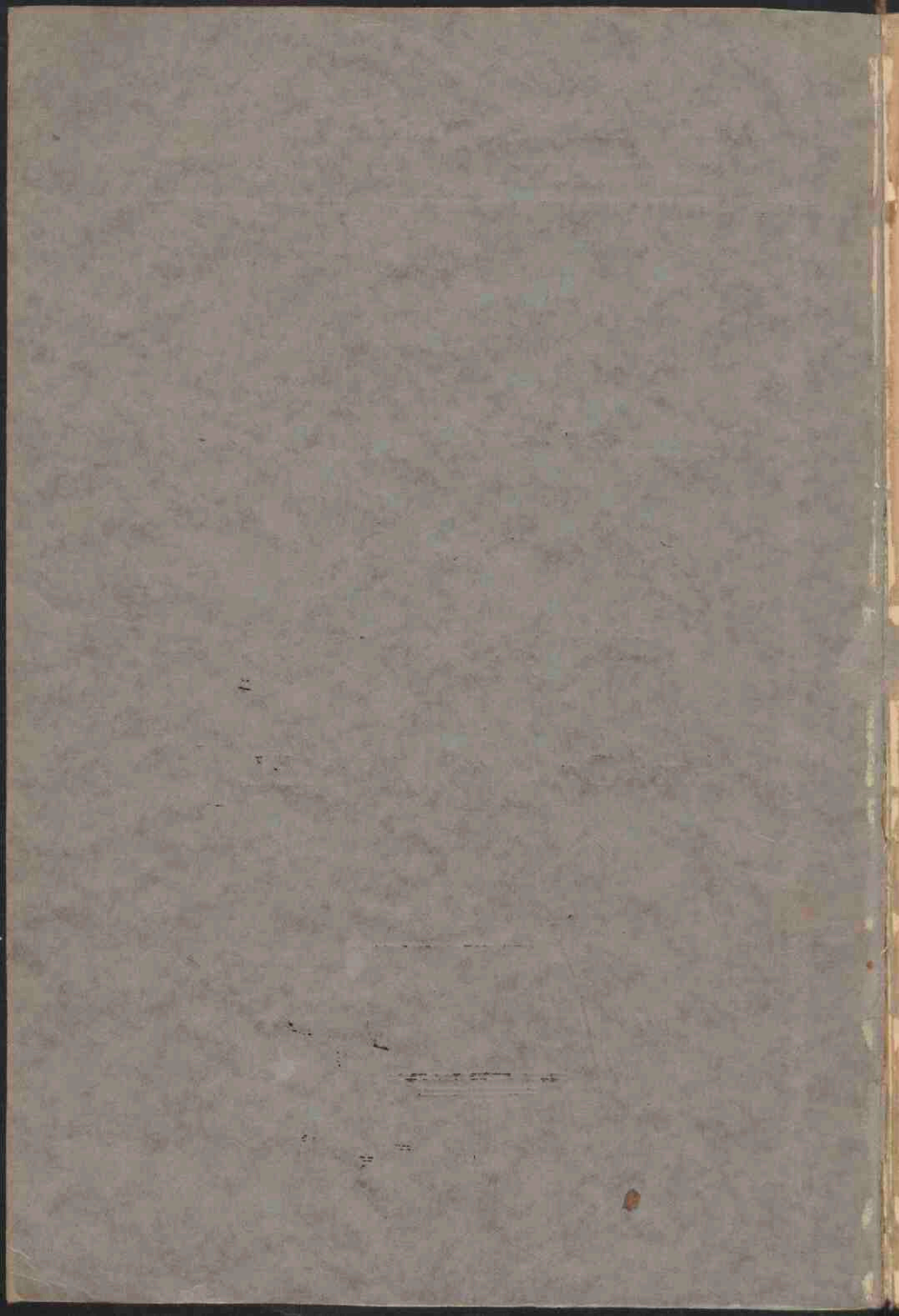
uit de

nalatenschap van

Prof. Dr. J. te WINKEL

No. 143

Dr. J. te Winkel
nr. 734 d.

DE RECHTER VAN ZALAMEA.

Drama in Zeven Tafereelen

VAN

P. CALDERON DE LA BARCA.

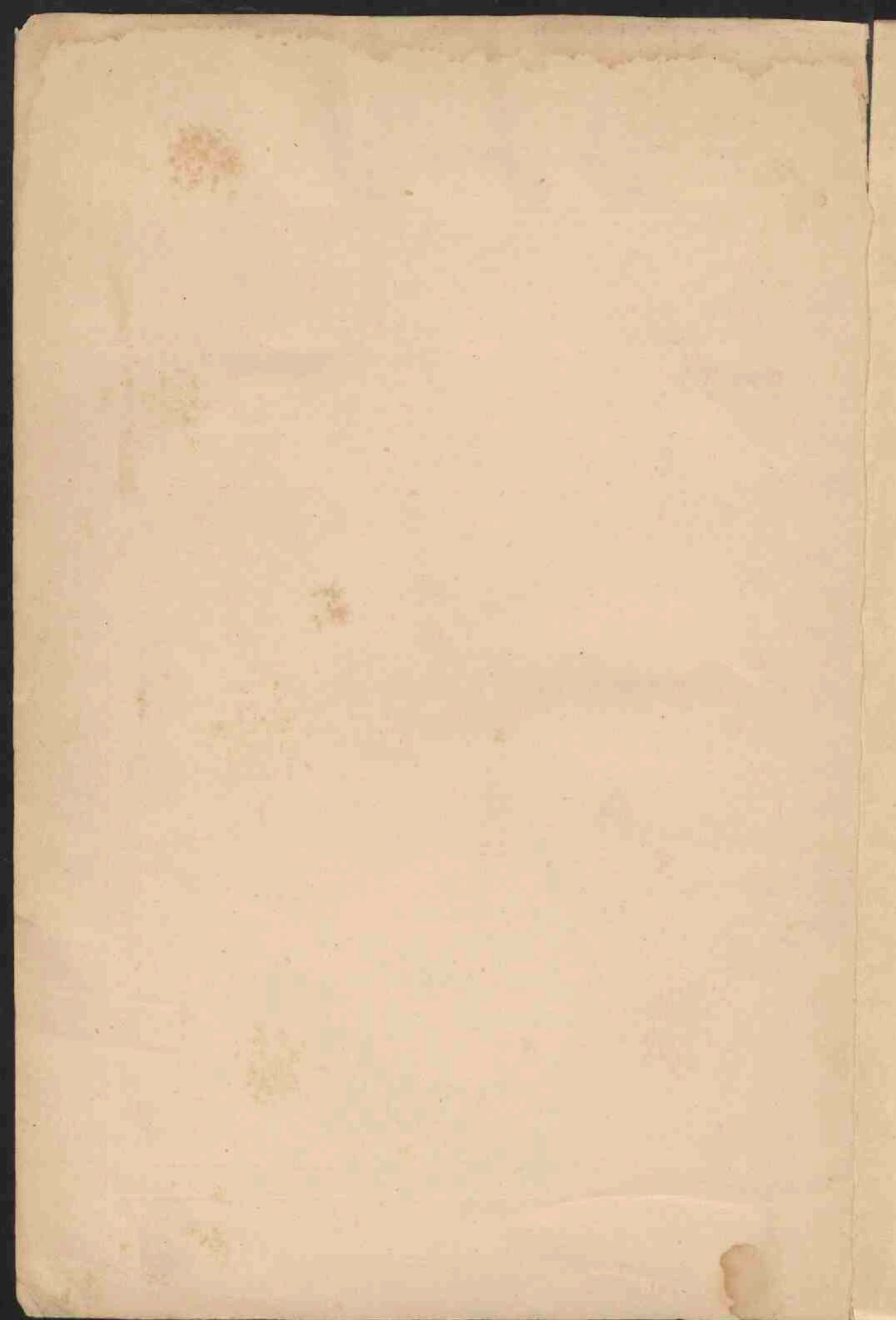
IN HET NEDERLANDSCH BEWERKT

DOOR

W. G. NIEUWENKAMP.

AMSTERDAM,
A. RÖSSING.
1889.

DE RECHTER VAN ZALAMEA.

*Voor het eerst vertoond 6 Februari 1889 in het Grand-Théâtre, A. v. LIER,
en waarin de heer L. J. VELTMAN de titelrol vervulde.*

UT K. O. L.
BIRMINGHAM, ALA.
DEPT. OF HEALTH

DE RECHTER VAN ZALAMEA.

DRAMA IN ZEVEN TAFEREELLEN

VAN

P. CALDERON DE LA BARCA.

IN HET NEDERLANDSCH BEWERKT

DOOR

W. G. NIEUWENKAMP.

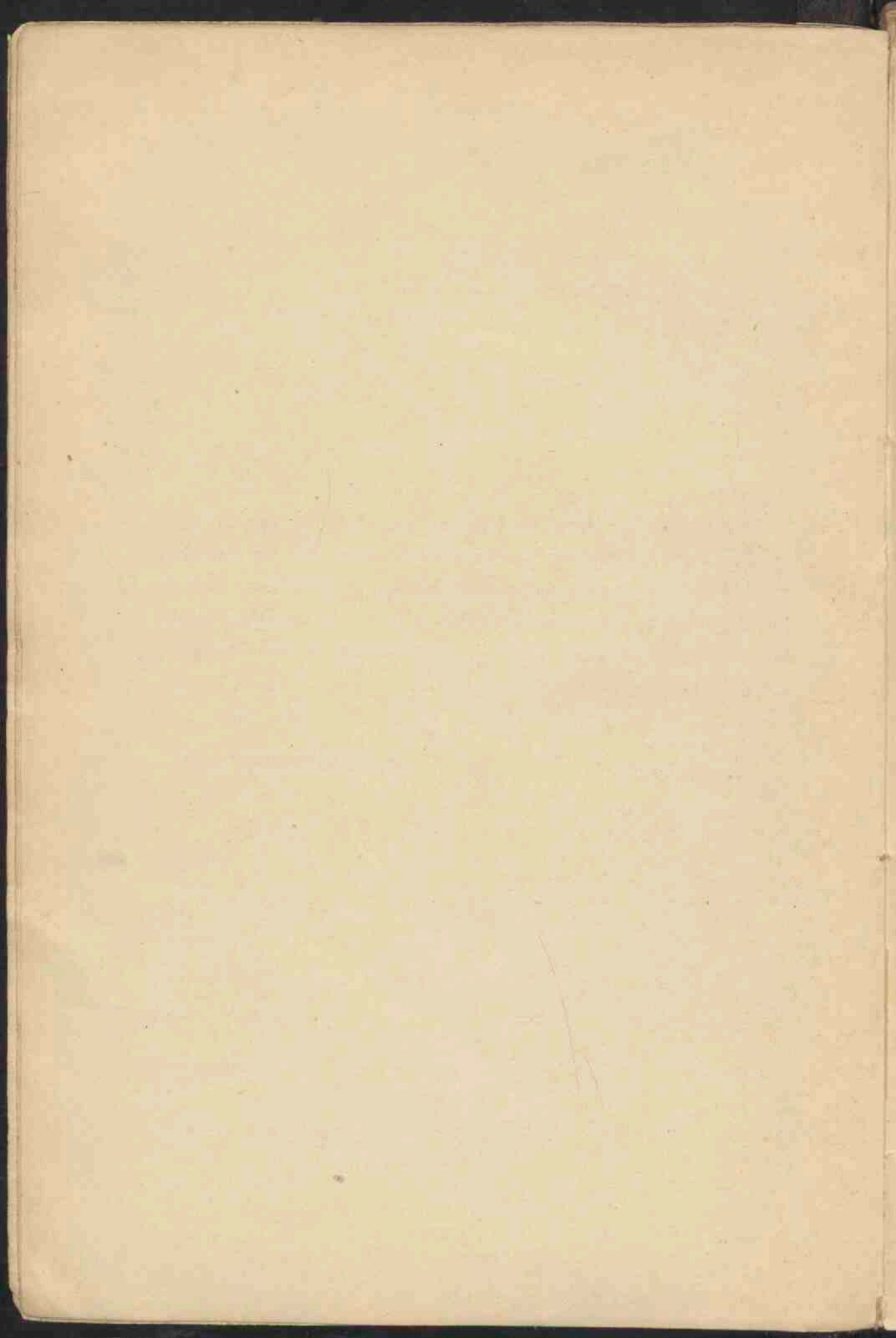
AMSTERDAM,
A. RÖSSING.
1889.

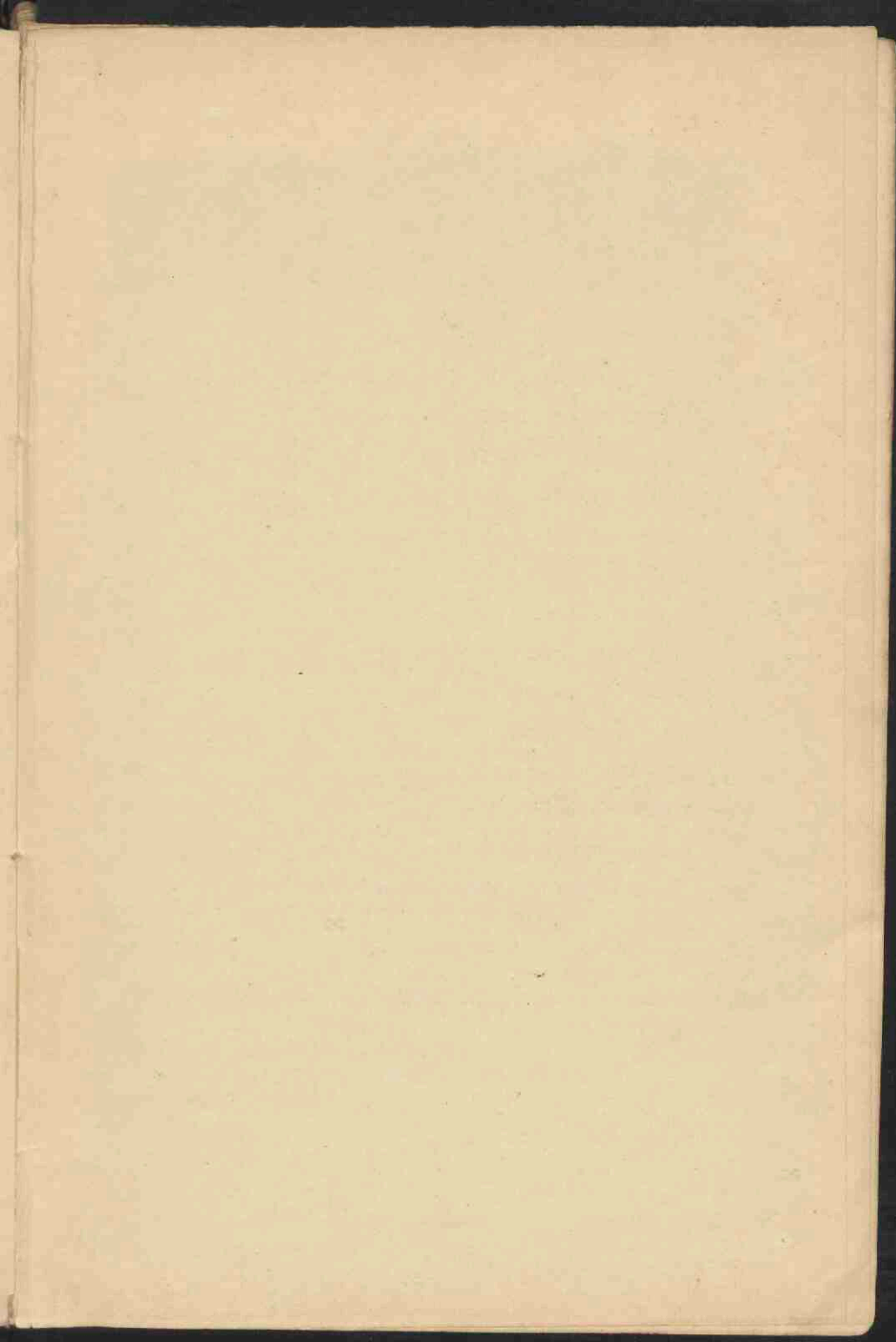
BIBLIOTHEEK DER
RIJKSUNIVERSITEIT
UTRECHT.

Hoe schoon het drama: **De Rechter van Zalamea** van CALDERON DE LA BARCA ook zij, voor het hedendaagsch tooneel was een omwerking noodzakelijk. De Duitsche dichter en dramaturg: A. WILBRANDT heeft die met het gunstigste gevolg volbracht. Daarom is in deze bewerking, behalve het raadplegen van andere vertalingen, voornamelijk de tooneelinrichting van A. WILBRANDT gevolgd.

HAARLEM
31 Januari 1889.

W. G. NIEUWENKAMP.

PERSONEN:

PHILIPS DE TWEEDE, Koning van Spanje.

DON LOPE DE FIGUERA, Generaal.

DON ALVARO DE ATAYDE, Kapitein.

PEDRO CRESPO, een rijke boer.

JUAN, }
ISABEL, } zijne kinderen.

INES, zijne nicht.

DON MENDO, een arm edelman.

NUNO, zijn bediende.

Een Sergeant.

REBOLLEDO, een soldaat.

CHISPA, marketenster.

Een schrijver aan de Rechtbank.

Gevolg des Konings, Soldaten, Boeren.

Het stuk speelt in en bij ZALAMEA, een vlek in Estremadura.

EERSTE TAFEREEL.

Eenzame, bergachtige en boschrijke streek. Links op den achtergrond leidt een tweemaal zich kronkelende weg naar rechts den heuvel op. Links op den voorgrond een dicht bosschage.

I.

Tromgeroffel achter het tooneel, dat van lieverlede naderkomt. Een troef soldaten, op marsch, komt met verbroken gelederen langzaam en vermoeid, met de vlag om den stok gebonden, onder tromgeroffel, links aan den voorgrond, op. Onder den troef bevinden zich REBOLLEDO en de marketentster CHISPA, eenige jongens, die bagage dragen en een pater.

REBOLLEDO, *staat stil om uit te blazen en zich het voorhoofd te drogen: ook de anderen blijven staan. Het geroffel zwijgt.*

De duivel zal hem halen, die ons zoo
Van de eene plek naar de andre laat marcheeren
In één stuk door.

EENIGE SOLDATEN.
Dat zal hij!

REBOLLEDO.

Zijn wij dan
Zigeuners, die het land doortrekken? Steeds
Het vaandel in de plooiën voor ons uit,
En dan die trommel...

EERSTE SOLDAAT.
Pruttel jij alweer?

REBOLLEDO.

Die eindelijk zwijgt en uit beleefdheid ons
Gehoorvlies wel voor bersten wil bewaren.

TWEDE SOLDAAT.

Wees toch zoo knorrig niet: de ellenden van
Zoo'n marsch vergeet men bij een goed kwartier.

REBOLLEDO.

Een goed kwartier! maar als 'k op weg krepeer?
En ook, al kom ik goed en wel in 't dorp,
Wie zegt u, dat men ons kwartier verleent?
Ik hoor al hoe de burgemeester tot
Den hoofdman zegt: »Wanneer gij verder trekt,
»Geef ik het nood'ge graag.» Dan heet het eerst:
»Onmooglijk, Heer! de troepen zijn halfdood,»
Maar als de burgemeester geld laat zien,
Dan is het eind van 't lied: »Er kwam bevel
»Hier niet te blijven,» en dus: »voorwaarts, marsch!»
Maar heden — God vergeef me! — Kom ik heden
In Zalamea en, uit ijver of
Gedienschtigheid, wil men ons verder zenden,
Dan trekt gij zonder mij. Want onder ons
Gezegd — 't zou niet voor de eerste maal zijn in
Mijn leven, dat ik deserteer.

EERSTE SOLDAAT.

En ook

Zou 't niet voor de eerste maal zijn, dat een arme
Soldaat den kop er bij verloor, vooral niet,
Als, zooals heden, de oude ons commandeert,
Don Lope de Figueroa, wijd vermaard
Als onversaagd soldaat, maar tevens als
Een eerste vloeker en een bulderbast,
Die er geen duit om geven zou, als hij
Zijn besten vriend ter galg verwijzen moest.

REBOLLEDO.

Welnu, wat dunkt u van dat alles, mannen?
Ik doe wat ik zooëven heb gezegd.

TWEEDE SOLDAAT.

Snoeft een soldaat op zoo iets?

REBOLLEDO.

'k Zou er voor

Mij zelf niet veel aan hechten, maar voor haar,
Die zoo van plek tot plek . . .

CHISPA, *die ondertusschen op een rots-
blok op den voorgrond zat uit
te rusten.*

Ach, Rebolledo,

Maak, als 't u blijft, u niet bezorgd voor mij.
Gij weet dat mij geen klein gerucht vervaart
En gij met die bezorgdheid mij beleedigt.
Ik nam hier dienst om al de lasten en
Vermoeienissen die hij met zich brengt,
Met moed en eere te doorstaan. Ware ik
Een vrouw geweest, die graag zich liet vertroetlen,
'k Was wel in dienst gebleven bij den schout,
Waar ik een leven had van vroolijk Fransje —
Toch kwam ik hier om uwentwille alleen;
Dus ik herhaal 't: geen vrees, geen zorg voor mij.

REBOLLEDO, *omhelst haar.*

Gij zijt en blijft het pronkjuweel der vrouwen!

TWEDE SOLDAAT.

Daar is geen twijfel aan. Vivat voor Chispa!

REBOLLEDO.

Vivat nog eens! Vivat ten derde maal,
Als ze ons 't vervelend eeuwig doormarceeren,
Bergop, bergaf, steeds wil verzoeten door
Een lustig lied, uit volle borst gezongen.

CHISPA, *kastanjetten te voorschijn ha-
lende.*

De kastanjetten hebben d'eisch gehoord
En treden voor.

REBOLLEDO.

Ik stel mij weerp partij:

Gij, kameraden, spreekt het vonnis uit.

EERSTE SOLDAAT, *lachend.*

't Is goed, wij luistren!

CHISPA, *zingt met begeleiding der kas-
tanjetten.*

Titiriti, hoort mijn lied;
Schooner wijsjen kent gij niet.

REBOLLEDO, *zingt.*

Titiriti, vrienden, wie
Hoorde ooit fraaier melodie?

CHISPA.

Naar het slagveld trekt de vendrig
En de kapitein naar zee.

REBOLLEDO.

Laat, wie lust heeft, Mooren dooden,
'k Doe aan 't bloedig werk niet mee.

CHISPA.

Kneedt het deeg en stookt den oven,
Dat steeds brood in voorraad is.

REBOLLEDO.

Plukt het hoen en draait het braadspit,
Lamsvleesch is me een ergernis.

De soldaten lachen en herhalen dan zingend de vier laatste regels.

EERSTE SOLDAAT, *vooraan, boven rechts.*

Halt! — Het spijt mij haast,
Nu zulk een vroolijk lied den marsch geleidde,
Dat wij den toren zien; geen twijfel aan:
Wij hebben hier ons doel bereikt.

REBOLLEDO, *ook boven, naar den rechterkant wijzende.*

En dat.

Zou Zalamea zijn?

CHISPA, *insgelijks naar den rechterkant wijzende.*

De toren zegt het.

(Tot den eersten soldaat.)

't Behoeft je niet te spijten, dat ons zingen
Gestoord wordt: als het je plezier kan doen,
Zal 'k later duizend liedjens voor je zingen.
Van enkele vrouwen zegt men, dat zij nooit
Zijn uitgehuild; ik mag wel van mij zelf
Getuigen, dat ik nooit ben uitgezongen.

REBOLLEDO.

't Is hier een goede plek om halt te houden,
Tot de sergeant ons straks berichten komt,
Dat we in gelid den intocht zullen doen.

EERSTE SOLDAAT, *wijst naar beneden, ter linkerzijde.*

Daar komt hij en met hem de kapitein.

II.

DE VORIGEN, KAPITEIN DON ALVARO *en de SERGEANT, beneden van de linkerzijde optredende.*

ALVARO, *tot de soldaten, die boven staan.*

Soldaten! 'k breng u allen goede tijding:
Wij gaan niet verder: in het dorp zal men
Ons inkwartieren, tot don Lope met
De troepen komt, die in Lerena bleven.
't Commando luidt, hier te vertoeven, tot
Het gansche regiment voltallig is;
Wij hebben dus een dag of twee van rust.

REBOLLEDO.

Goed nieuws, voorwaar!

DE SOLDATEN.

Leve onze kapitein!

ALVARO.

Voor elk van u is reeds kwartier besteld:
In 't dorp krijgt ieder daad'lijk zijn billet.

REBOLLEDO, *opgeruimd.*

Marsch!

CHISPA, *onder het gaan.*

Het zal mij benieuwen, kameraden,
Of 't lied daar straks naar waarheid heeft gezegd:

(Zingende.)

Plukt het hoen en draait het braadspit,
Lamsvleesch is me een ergenis.

Onder tromgeroffel en algemeen gezang verdwijnen zij langs den rechterkant. Een poos hoort men de trommel, steeds doffer, tot de klank zwijgt.

ALVARO, *nog beneden.*

Sergeant, hebt gij reeds mijn billet?

SERGEANT, *heeft intusschen op den voor-
grond zijne papieren geschikt.*

Om u

Te dienen, kapitein!

ALVARO.

En waar is mijn

Kwartier?

SERGEANT.

Ten huize van den rijksten boer,
Maar die — wanneer men waarheid heeft gesproken —
Zoo trotsch is, dat men schaars zijn weergâ vindt;
Een, die zijn grijzen kop verheft, als waar
Hij de Erfprins van Leon.

ALVARO.

Nu . . . rijke boer

En domme trots . . . die twee gaan dikwijls saam.

SERGEANT.

Zijn huis geldt voor het beste van heel 't dorp,
Schoon, als ik u de waarheid zeggen zal,
Ik daarom 't niet voor u heb uitgekozen,
Maar wèl, omdat geen vrouw in Zalamea
Zoo schoon moet wezen, als de dochter van
Dien rijken boer.

ALVARO.

Laat zij zoo schoon, laat zij
Zoo trotsch zijn als zij wil . . . toch blijft zij met
Dat alles een boerin met ruwe handen
En plumpe voeten.

SERGEANT.

't Is toch niet onaardig
Uit tijdverdrijf — geen sprake van verliefdheid! —
Te keuvlen met zoo'n boerendeerne, die
Op alles wat men zegt, geen draaglijk antwoord
Kan geven!

ALVARO.

Zoo iets gaf mij waarlijk nooit,
Zoolang ik leef, een oogenblik genot:
Vind ik een vrouw niet geestig en beschaafd
Dan is 't voor mij geen vrouw.

SERGEANT.

Voor mij, kapitein,
Is elke vrouw die ik ontmoet... een vrouw.
Maar laat ons nu naar 't dorp gaan, als ge 't goedvindt.
Zij treden den heuvel op.

ALVARO, *boven gekomen, ziet naar de
rechterzijde en lacht*

Ziet gij daar ginds dien zonderlingen ruiter,
Die stap voor stap naar Zalamea rijdt?
Twee magre knapen volgen hem te voet.

SERGEANT, *lachend.*

En deze weer gevolgd door twee karkassen
Van honden....

ALVARO.

Maar het magerst is het paard.

SERGEANT.

Als 't niet de ruiter is, het levend beeld
Van Don Quichot, beschreven door Cervantes.

ALVARO, *lachend.*

Een prachtig span!

SERGEANT.

Kap'tein, 't is meer dan tijd.

ALVARO.

Breng mijn bagage daadlijk bij den boer
En laat mij weten, als ik komen kan.
Gij vindt mij bij de hoofdwacht.

Beiden vertrekken langs den rechterkant.

TWEEDE TAFEREEL.

Straat in Zalamea. Ter rechter- en ter linkerszijde huizen. Rechts op den voorgrond een hoekhuis van eene verdieping met parterre-vensters (hoog van den grond) die aan den hoek bijna tot elkaar komen, het houten traliewerk ervoor, kan afzonderlijk geopend worden. Onder de vensters een steenen bank. Een torenklok achter het tooneel slaat drie slagen.

I.

DON MENDO en NUNO treden langs den achtergrond ter linkerszijde op. Beiden zien er mager en uitgehongerd uit.

MENDO.

Hoe gaat het met den schimmel?

NUNO keert zich om en ziet naar de linkerszijde.

Heer, die gaat niet,

Die staat: 't beest kan geen poot verzetten meer.

MENDO, zonder op het antwoord gelet te hebben.

Hebt gij den knaap gelast, wat met hem heen
En weer te loopen?

NUNO.

Nu, dat voedsel zal
Hem smaken, Heer!

MENDO.

Niets frischt een paard meer op.

NUNO.

'k Denk dat wat gerst het beter op zou frisschen.

MENDO.

En dat de honden losgelaten worden,
Hebt gij dat ook gezegd?

NUNO, *knikt.*

Het zal hen lijken,
Maar of 't den slager veel plezier zal doen!?

MENDO.

Al wèl. De torenklok heeft drie geslagen...

(Met deftigheid in zijn zakken tastende.)

En dus... handschoenen aan... en ja... daar is
Mijn tandenstoker...

NUNO.

Heer, uw tandenstoker...
Heeft u dien noodig?

MENDO, *stijf en deftig.*

Als er iemand zich

Vermat te denken, dat ik heden geen
Faisanten op mijn tafel had... dan is die man
Een leugenaar tot in zijn denken toe...

(De hand aan den degen slaande.)

En zal 'k wat waarheid hem te slikken geven.

NUNO.

Zou het niet beter zijn, als u voor mij,
Uw knecht, iets had te slikken?

MENDO.

Zottepraat!...

Zou 't waar zijn, dat hier inkwartiering is?

NUNO.

Ja, Heer!

MENDO.

'k Beklaag dan wel de boeren, die
Met zulke gasten opgescheept zijn.

NUNO.

Die

Er niet mee opgescheept zijn, moet men eer
Beklagen.

MENDO.

En wie zijn dat?

NUNO.

De edellieden.

En 't is verstandig, dat men nooit soldaten
In inkwartiering zendt bij edellieden.

MENDO.

Waarom?

NUNO.

Omdat zij vast van honger zouden sterven.

MENDO, *dreigt Nuno te slaan, deze
treedt terug.*

Zacht rust' de ziele van mijn Heer en Vader,
Die mij zijn adelbrief heeft nagelaten:
Dien brief in goud en kleuren afgezet,
De glorie en het voorrecht van mijn huis.

NUNO, *voor zich,*

Och, had die vader nog wat ander goud
Ook nagelaten!

MENDO.

Schoon, als ik het wel heb
En als ik u de waarheid zeggen zal,
Heb ik mijn vader niet veel dank te weten,
Dat ik als edelman geboren ben;

Want nooit had mijn geboorte hem verblijd,
Waar niet die vader edelman geweest.

NUNO, *ongeloovig.*

Is u daar wel zoo zeker van?

MENDO.

Dat ben ik.

Ga zelf maar na : 't kind dat geboren wordt,
Is, om 't zoo uit te drukken, het produkt,
De quintessence van 't voedsel, dat
Zijne ouders aten.

NUNO.

Aten dan uwe ouders ?

Nu, die gewoonte heeft u niet geërfd.

MENDO.

Het voedsel dus, dat de ouders tot zich nemen
Wordt omgezet in vleesch en bloed bij 't kind.
Als nu mijn vader uien had gegeten
Zooals een boer, dan had de gore lucht
Zich daadlijk aan mij meegedeeld en waar 'k
Van schaamte en spijt voor mijn geboort', gestorven.

NUNO.

Nu zie ik, Heer! het spreekwoord heeft gelijk.

MENDO.

Welk spreekwoord ?

NUNO.

Honger scherpt den geest!

MENDO, *hem opnieuw dreigende.*

Heb ik

Dan honger, vlegel?

NUNO.

Word niet boos, mijnheer!

Als u geen honger heeft, dan kòn dit toch
't Geval wel wezen, want de klok sloeg drie!

MENDO.

En zou ik daarom honger moeten hebben?
 Daglooners mogen honger hebben — wij
 Zijn niet gesneden uit hetzelfde hout:
 Een edelman heeft geen behoefte aan eten.

NUNO.

Ware ik ook edelman!

MENDO.

Genoeg daarvan.

(op verliefden toon.)

Zooals ge weet, staan wij hier voor het huis
 Van Isabel.

NUNO.

Als u haar zoo getrouw,
 Zoo hartlijk liefheeft, waarom doet u bij
 Haar vader dan geen aanzoek om haar hand?
 Zoo'n huwelijk kwam u alle twee te stade:
 Gij, Heer, hadt te eten en zijn nakroost zou
 Van adel zijn.

MENDO.

Houd op, wat bazel jij?
 Denk jij dat geld mij zoo verlagen kon,
 Dat ik de schoonzoon van zoo'n burgerman
 Wou zijn?

NUNO.

Maar als u dan geen huwelijk wilt,
 Waarom toont ge u dan zoo verzet op 't kind?

MENDO, *genadig glimlachende.*

Wat heeft een huwelijk hier mee te maken?
 Kan men niet zonder dat?... Maar ga eens zien,
 Of zij er is?

NUNO, *aarzelende.*

'k Ben bang dat Pedro Crespo
 Mij zien zal.

MENDO.

Wie zou zich verstouten durven,
Mijn dienstknecht ooit een hartjen leed te doen?...
Doe wat uw Heer beveelt.

NUNO.

't Is goed : ik spreek
Zijn woord, schoon ik zijn brood niet eet.
Hij stapt op de bank en kijkt door het venster.

MENDO.

Die kerel

Lijkt wel een wand'lend spreekwoord.

NUNO, springt van de bank, komt terug, fluisterende.

Een drinkgeld, Heer! want Pedro Crespo's dochter
Treedt naar het raam met Ines, hare nicht.

MENDO, *fluisterende.*

Zeg liever : in het oosten rijst de zon,
Met diamanten wonderrijk gekroond,
Ten tweeden male op d' eigen dag omhoog!

II.

DE VORIGEN. ISABEL en INES treden in het huis aan de rechterzijde
aan de tralievensters.

INES, het eene venster openende.

Kom lieve nicht, wacht niet te lang : de troepen
Doen straks hun intocht : neen, dat moet u zien.

ISABEL, *halfluid*

Ik wil mij niet vertoonen aan het raam
Zoolang die man daar ginds op straat blijft staan.
Gij weet niet, Ines, hoe die dwaas mij ergert.

INES, evenzoo.

Hij is er op verzot u 't hof te maken.

ISABEL.

Waar ik niet grootsch op ben.

INES.

Daarom behoeft

Het u niet te erg'ren zou ik meenen.

ISABEL.

Niet?

Wat moet 'k dan doen?

INES.

Er braaf den spot mee drijven.

ISABEL.

Met iets, dat mij zoolang reeds heeft verveeld?

MENDO, *naar het raam tredende,
waarachter Isabel staat.*

Ik wil bezweren bij mijn riddereer —

En heilig is die eed! — dat nog de zon

Niet opging tot op dezen oogenblik:

Geen wonder ook, wanneer uw rozengloed

Een tweeden dageraad te voorschijn roept!

ISABEL.

Hoe dikwijls reeds, don Mendo, zeide ik u,

Dat al uw liefdeseeden, al de dwaasheid,

Die dag aan dag u voor ons huis bedrijft,

Aan mij ten eenenmale zijn verspild?

MENDO.

Als schoone vrouwen wisten, hoe haar schoon

Door gramschap en verachting wordt verhoogd. —

Nooit zouden ze een blanketsel kiezen, dan

Het rood des toorns. Schoon zijt gij, bij mijn ziel!

Zeg mij nog duizend, duizend booze woorden.

ISABEL.

Wanneer het zeggen mij niet baat, don Mendo,

Dan kan alleen de booze daad mij helpen.

Ga, Ines, van het venster; werp mijnheer

Het raam dicht voor zijn neus.

Zij treedt terug en verdwijnt

INES.

Neme Amor u

In zijne hoede, Ridder! waar gij doolt!

Zij werpt het venster dicht en verdwijnt.

MENDO, *gedwongen glimlachende.*

Een schoone vrouw doet wat zij goed vindt, Nuno.

NUNO.

Helaas, zoo gaat het de armen hier op aarde!

III.

DON MENDO, NUNO, PEDRO CRESPO, *daarna* JUAN CRESPO.

PEDRO CRESPO, *aan de linkerzijde van den achtergrond optredende.*

Dat ik dan nooit mijn woning naadren kan,

Of 'k moet dien opgeblazen kalen jonker

Op wacht zien staan.

NUNO, *niet op zijn gemak, fluisterende.*

Heer, Pedro Crespo komt!

MENDO, *fluisterende,*

Dat is een valsche boer, laat ons hier heen gaan.

Naar de rechterzijde tredende.

JUAN, *aan de rechterzijde optredende en het huis langs gaande, ter zijde.*

Vind ik dan altijd dien scharminkel daar,

Met hoed en handschoen.

NUNO, *onthutst, fluisterende.*

Heer, daar is zijn zoon!

MENDO, *evenzeer onthutst, doch zich spoedig herstellende, fluisterende.*

Stil, maak je maar niet ongerust!

(Luid.)

Ik wensch

U goeden avond, Pedro Crespo.

CRESPO, *koel.*

Goeden avond.

Don Mendo en Nuno treden langs den achtergrond ter linkerzijde af.

CRESPO, *hen naoogende, voor zich.*

Die gek wordt onbescheiden. Het wordt tijd,
Dat 'k hem eens duchtig onderhanden neem.

JUAN, *voor zich.*

Die krijgt met mij te doen.

(Luid.)

Waar waart gij, vader?

CRESPO, *plaats nemende op de steenen bank voor zijn huis.*

Ik deed een wandling door mijn korenakkers.
Het was een lust om ze aan te zien, die schoven,
Die, vriendelijk beschenen door de zon,
Van verre blonken als gedegen goud.
't Gedorschte werd gewand: het koeltjen op
Het schepbord spelend, blies het kostlijk koorn
Naar anderen en deed het kaf verstuiven.

(Met beteekenis glimlachende.)

Steeds moet het lichte wijken voor het zwaardre.
God geve dat geen storm of regenvlaag
Mijn oogst verwoest, maar dra mijn zolders onder
Het wicht van 't koren buigen! — En wat heeft
Mijn zoon gedaan?

JUAN.

Ik? — Ja, ik weet niet, hoe

Ik 't u zal zeggen, zonder dat ge boos wordt.
Ik heb van middag tweemaal mijn geluk
Beproefd bij 't balspel... en... tweemaal verloren.

CRESPO, *na eene korte pauze.*

Als gij betaald hebt... 't zij!

JUAN, *arzelende.*

Betaald? Nog niet:

Ik had geen geld meer, vader en ik zou
U wel verzoeken willen...

CRESPO, *opstaande.*

Luister, voor

Gij verder gaat. Vermijd twee dingen steeds.
Vooreerst: beloof nooit iets, wat gij niet vast
En zeker kunt volbrengen, en ten tweede:
Verspeel nooit meer dan wat uw beurs bevat,
Opdat niet met uw geld uw goede naam
Met-een te kort schiet.

JUAN, *zich buigende, met bevalligen humor.*

'k Neem den goeden raad

Mijns vaders met verschuldigde' eerbied aan
En geef, uit dankbaarheid, hem deze' in ruil:
Geef nooit of nimmer hem een goeden raad,
Die geld van noode heeft.

CRESPO, *lachende.*

Dat's leer om leer.

IV.

CRESPO, JUAN, DE SERGEANT.

SERGEANT, *boven aan de linkerzijde optredende; hij draagt een mantelzak.*

Woont Pedro Crespo hier?

CRESPO, *knikt vriendelijk.*
Wat wilt ge van hem?

SERGEANT.

'k Moet in zijn woning de bagage brengen
Van don Alvaro de Atajide,
Kap'tein der Compagnie, die hedenavond
Te Zalamea inkwartiering krijgt.

CRESPO.

Ik weet genoeg. God en mijn Koning met
Zijne officieren staat mijn huis en have
Ten dienste en onderwijl men zijn vertrek
In orde maakt,

(Wijst den sergeant zijn huis.)

breng zijn bagage daar,
En boodschap zijn genade uw kapitein,
Dat hij kan komen, als het hem behaagt
En wat ik heb tot zijn beschikking is.

SERGEANT.

Ras zal hij hier zijn.

Hij treedt het huis binnen, komt terstond zonder mantelzak terug en verwijdert zich langs den achtergrond ter linkerzijde.

JUAN.

Dat een man, zoo rijk
Als gij, de lasten van zoo'n inkwartiering
Zich steeds getroosten wil!

CRESPO, *de schouders ophalende.*
Hoe kan ik mij

Daarvan ontslaan?

JUAN.

Wel, koop u-zelf een brief

Van adeldom.

CRESPO.

Ik? — Lieve deugd! — Kent gij

Hier iemand, die niet weet dat ik, ofschoon
Van eerlijke afkomst, maar een dorper ben?
Zeer zeker: neen! Wat geeft mij dan zoo'n brief
Dien 'k van den Koning koop, als hij het bloed
Mij niet verkoopen kan? Zal ik in 't oog
Van anderen een greintjen beter zijn?
Het mocht wat! Weet je wat de waereld dan
Zou zeggen? Dat mijn adel vijf, zes duizend
Realen waard is, dat is geld, geen eer:
En eer is niet te koop. Laat ik 't u met
Een lang versleten voorbeeld duidelijk maken:
Een man was kaalkop heel zijn leven lang,
En koopt ten laatste zich een pruik. Is hij
In 't oog van andren nu geen kaalkop meer?
Zoo goed als vroeger. Wie hem aanziet, zegt:
Wat staat dien ouden man de pruik toch goed.
Wat geeft 't bedekken van zijn kale kruin,
Als ieder weet, dat hij die heeft?

JUAN.

Wat 't geeft?

Het weert den spot en het beschermt den schedel,
Bij zonnenschijn of koude of fellen wind.

CRESPO.

Van eer, die nagemaakt is, houd ik niet.
Mijn vaadren waren boeren, al te gaar,
Mijn zonen zullen boeren zijn, als zij.
Ga nu uw zuster voor mij roepen.

JUAN.

Ik

Zie juist haar komen.

V.

CRESPO, JUAN, ISABEL en INES, uit het huis tredende.

CRESPO, tot Isabel.

Luister, Isabel :

De Koning, onze Heer, wien God behoede,
 Vertrekt naar Lisbon, om zich daar de kroon
 Als wettig Heer des lands op 't hoofd te zetten.
 En daarom is het krijgsvolk onder weg
 In zulk een aantal, dat m'n uit Vlaandren zelfs
 Het oude regiment terugriep, onder
 Don Lope de Figuera, die den naam
 Van Spanjes oorlogsgod terecht verdient.
 Men geeft soldaten bij ons in kwartier
 En 'k acht het noodig, dat zij u niet zien.
 Begeef u dus terstond . . .

(Naar boven wijzende.)

naar 't klein vertrek

Daar boven, dat ik vroeger in gebruik had.

ISABEL.

Dat 's juist, wat ik u kwam verzoeken, vader.
 Wanneer ik hier beneden bleef, had ik
 Vast duizend dwaze praatjens aan te hooren.
 Wij beide zullen boven blijven : Ines
 En ik, zoodat geen mensch iets van ons merkt,

(Glimlachende.)

En zelfs de zon niet.

CRESPO.

God behoede u beiden!

Maar gij blijft hier, Juan, ge ontvangt de gasten,
Terwijl ik in het dorp mij ga voorzien
Van een en ander, wat ons nog ontbreekt,
Om hen naar eisch te onthalen.

Vertrekt langs den achtergrond ter linkerzijde.

ISABEL.

Ines, kom.

INES.

Ik kom.

(Half voor zich, zorgeloos-vroolijk.)

Maar dwaasheid waar' 't een meisje schuil
Te willen houden als zij zelf 't niet wil.

Treedt met Isabel het huis binnen.

VI.

JUAN, DON ALVARO, DE SERGEANT *verschijnt op den achtergrond links.*

SERGEANT.

Dit is het huis, Heer!

ALVARO.

Haal de rest van mijn

Bagage van de wacht.

SERGEANT, *fluisterende.*

Vergun mij, dat

Ik eerst het meisje in 't vizier ga nemen.

Hij treedt het huis binnen.

JUAN.

Wij heeten, Heer, u welkom in ons huis
En achten ons vereerd, dat wij een man
Van uw geboorte en rang, gastvrijheid mogen
Betoonen.

(Ter zijde.)

Weik een schittrend rijk gewaad !
 Ach, hoe benijd ik hem zoo'n uniform.

ALVARO.

't Verheugt mij u te zien.

JUAN.

Wil ons goedgunstig
 Vergeven, als het een of ander mocht
 Ontbreken. Hoe mijn vader wenschen zou,
 Dat hij voor heden een paleis bewoonde !
 Hij ging naar 't dorp om 't geen benoodigd is
 Voor d' avonddich zich aan te schaffen, ik
 Doe onderwijl uw kamer naar ons best
 Vermogen in gereedheid brengen.

ALVARO.

'k Acht
 Mij aan uw zorg en goedheid wel verplicht.

JUAN.

Steeds zal ik tot uw dienst zijn, edel Heer.

*Hij treedt het huis binnen en ontmoet den Sergeant, die juist
 naar buiten treedt.*

ALVARO, *lachende.*

Welnu, sergeant, zaagt gij de boerendeerne ?

SERGEANT.

De satan haal me ! Ik zocht in kluis en keuken,
 Maar nergens heb ik schijn van haar gezien.

ALVARO.

Vast heeft de boerenkinkel haar verstopt.

SERGEANT.

Zoo is 't: een dienstmeid die ik tegenkwam
 En ondervroeg, heeft me alles meegedeeld :
 Daar boven houdt haar vader haar verborgen,
 Zoolang wij hier in huis zijn, moet zij op
 Haar kamer blijven — hij vertrouwt ons niet.

ALVARO.

Wat is dat boerenfolk toch achterdochtig!
Had ik haar hier gezien, ik had mij niet
Om haar bekommerd. Maar omdat haar de oude
Heeft opgesloten, prikkelt dit mij juist,
Om in haar hoog verblijf haar op te zoeken.

SERGEANT.

Maar hoe dit aan te leggen, zonder argwaan
Te wekken?

ALVARO.

Daar 'k den oude plagen wil,
Moet ik er iets op vinden. . . .
(Na een oogenblik te hebben nagedacht.)

Juist: zoo zal

Het lukken. . .

(Tot den Sergeant.)

Gij. . .

SERGEANT.

Welnu?

ALVARO.

Gij houdt u, of. . . .

(Hij ziet Rebolledo komen.)

Maar neen, die knaap is driester en gevatter,
En beter voor die rol geschikt, dan gij.

VII.

ALVARO, DE SERGEANT, REBOLLEDO, CHISPA, *verschijnen op den
voorgond ter rechterzijde.*

REBOLLEDO, *ter zijde tot Chispa.*

Ik waag het met den kapitein te spreken;
Blijf hier en wacht.

(Naar voren tredende; Chispa blijft, tegen het huis geleund, staan.)

Ik smeek u needrig, Heer. . .

ALVARO, *op aanmoedigenden toon.*

Voor Rebolledo doe ik wat ik kan;
Ik acht zijn moed, zijn goed humeur bevalt mij.

SERGEANT.

Een ferm soldaat!

ALVARO.

En wat verlangt ge, knaap?

REBOLLEDO.

Heer, al het geld dat ik bezat, bezit
En ooit bezitten zal, is naar de maan.
Voor 't heden, voor 't verleden, voor
De toekomst ben ik een verloren man.
Als uw Genade mij nu steunen wilde
En tot vergoeding voor mijn zwaar verlies
De vendrig mij...

(Hij aarszelt voort te gaan.)

ALVARO.

Welnu?

REBOLLEDO.

Verlof mocht geven,

Dat ik te mijner bate met een paar
Van mijne makkers een comediestukjen
Vertoonen mocht... ik zal de rol vervullen
Van Bolichero... 'k ben een man van eer.

ALVARO.

Uw wensch is billijk en wordt toegestaan.

CHISPA, *ter zijde.*

De kapitein lacht vriendlijk — ik vervul
De rol van Bolichera!

REBOLLEDO.

Edel Heer, ontvang

Mijn warmen dank...

ALVARO.

En nu een woord met u.

(Met hem meer naar de linkerzijde tredende, fluisterende.)

Gij kunt uw hulp mij leenen bij een list
Die van een twijfel mij ontheffen zal.

REBOLLEDO.

Hoe kan ik u van dienst zijn?

ALVARO.

Luister maar:

Ik zou een kijkjen willen nemen in 't vertrek
Daar boven, waar zich iemand, dien ik zoek,
Zooals ik moet vermoeden, heeft verscholen.

REBOLLEDO.

Waarom gaat u niet rechtstreeks er op af?

ALVARO, *naar zijne woorden zoekende.*

Ik zou niet zonder schijn van reden in
De kamer willen komen. 'k Houd mij dus,
Alsof ik fel op u vertorend was.
Gij neemt de vlucht in huis en snelt de trap op...
Ik trek verwoed den degen... in uw angst
Stormt gij de kamer binnen... trapt desnoods
De deur in.. en zoo vind ik wien ik zoek.

REBOLLEDO.

'k Geloof dat ik u goed begrepen heb.

(Plotseling de stem verheffende, driftig.)

Wel lieve Heer! — De gunst, waarom ik smeek,
Gaaft ge ongevraagd een lafbek, een schavuit,
En als een man van eer er om verzoekt,
Krijgt hij een weig'ring.

CHISPA, *die tot hiertoe niet verstaan
had, wat gesproken werd,
thans verschrikt, ter zijde.*

Is hij dol geworden?

ALVARO.

Spreekt ge op dien toon tot mij?

REBOLLEDO.

Hoe kan ik anders,

Als 'k in mijn recht ben?

ALVARO.

Zwijg, ik duld geen woord meer!

Wees dankbaar dat gij vrij komt zonder straf!

REBOLLEDO.

U is mijn meerdere en daarom moet ik zwijgen,

Stond ik met u in rang gelijk...

ALVARO, *de hand aan den degen slaande.*

Welnu?

Wat zoudt gij dan?

CHISPA, *toesnellende.*

Kap'tein, om 's Hemels wil!

REBOLLEDO, *vervolgende.*

Dan zou ik u wel anders leeren spreken!

ALVARO, *den degen trekkende.*

Die woorden, knaap, zult gij mij duur betalen!

REBOLLEDO, *op Alvaro's sjerp wijzende.*

Uit eerbied voor uw sjerp ontwijk ik u!

ALVARO.

Te laat! Uw ure heeft geslagen!

Rebolledo snelt het huis binnen. Alvaro wil hem nasnellen; de sergeant houdt, voor den schijn, hem nog tegen.

SERGEANT.

Heer!

Houd op!

CHISPA.

Heer, hoor mij! Hoor mij!

SERGEANT.

Spaar hem, Heer!

Alvaro rukt zich los en snelt Rebolledo na. De sergeant volgt.

CHISPA.

Help, hemel! 'k Zal geen Bolichera zijn!

Help!

VIII.

CHISPA, CRESPO, JUAN.

CRESPO, *van den achtergrond ter linkerzijde optredende.*

Wat is hier te doen?

JUAN, *van achter het huis rechts te voorschijn tredende.*

Wie riep hier hulp?

CHISPA.

De kapitein trok tegen een soldaat
 Den degen .. deze vlood de trap op, door
 Den kapitein gevolgd ...

CRESPO.

O ramp! mijn degen!

Hem na!

*Hij snelt het huis binnen.*JUAN, *hem volgende.*

Al onze voorzorg is om niet!

Hij treedt haastig het huis binnen. Chispa volgt hem.

DERDE TAFEREEL.

Bovenkamer in Crespo's woning. Deuren ter rechterzijde en in het midden. Links een raam. Een tafel met twee stoelen.

I.

INES, *treedt ter rechterzijde op en sluipt naar het venster om steeds-gewijs naar buiten te zien. ISABEL volgt haar op den voet door dezelfde deur. Daarna REBOLLEDO, ALVARO en DE SERGEANT.*

ISABEL.

Wat ben je weer geducht nieuwsgierig... Ga
Toch van het raam...

(Luisterende.)

Wat hoor ik? Luister.

De deur op den achtergrond wordt met geweld geopend. Rebolloledo stormt binnen.

REBOLLEDO, *als verward en buiten adem.*

Dames,

Waar elke tempel steeds een vrijplaats was,
Moge Amors tempel m ij ter vrijplaats zijn!

ISABEL.

Voor wien gingt ge op de vlucht?

INES.

Hoe komt gij hier?

ISABEL.

Wie zoekt, wie volgt u?

Alvaro, door den Sergeant gevolgd, treedt door de middendeur.

ALVARO.

Ik, die dezen schurk

Zal dooden! En wanneer hij meenen mocht...

ISABEL, tusschen Alvaro en Rebelledo tredende.

Heer, ga niet verder!

(Op vriendelijk smekenden toon.)

Heer, om mijnentwil,

Bij wie hij schuilplaats zoekt. Een edelman

Is immers steeds vol eerbied voor de vrouwen,

Al waar 't alleen, omdat zij vrouwen zijn:

Dat is voor mannen van uw rang genoeg.

ALVARO, haar verrast en vol bewondering aanziende. Na een oogenblik van stilte.

Geen and're schuilplaats had hem voor mijn toorn

Beschermd: uw schoonheid is zijn redster. Haar

Ter liefde alleen zal ik zijn leven sparen.

(Hij steekt den degen in de scheede. Eenigszins opgewonden.)

Maar denk er aan: het waar' niet welgedaan,

Dat wie een moord belet, er zelf een zou

Begaan...

ISABEL, vriendelijk, doch met waardigheid.

Wanneer uw goedheid, edel Heer!

Ons zoo aan u verplicht, laat ons zoo ras

Niet boeten voor de vrijheid, die ik nam.

Ik smeekte u 't leven van dien man te sparen,
Maar niet, dat ik de schuld betalen zou.

(Nijgende.)

Hoezeer ik immer dankbaar u zal zijn.

ALVARO, *na eene korte pauze.*

Uw schoonheid, jonkvrouw, schittert niet alleen,
Uw geest is, als uw schoonheid, ongemeen.
En beide vormen, zoo gepaard als hier,
Een rijk verbond.

Hij vat hare hand en kust die.

II.

DE VORIGEN, CRESPO en JUAN *(beiden met getrokken degen)* en CHISPA
treden op door de deur op den achtergrond.

CRESPO, *blijft verwonderd bij de deur
staan.*

Wat zie ik, kapitein?

Ik vreesde, dat ge een manslag hier begint
En vind...

(Aarselende.)

ISABEL, *verlegen terugtrekkende, ter
zijde.*

De hemel sta mij bij!

CRESPO.

En vind

U bezig, 't hof te maken aan een meisjen.

(Met onderdrukte achterdocht.)

Gij zijt een eed'le ridder, zonder twijfel,
Dat gij zoo ras uw gramschap kunt bedwingen!

ALVARO.

Wien zijn geboorte plichten oplegt, moet

Die ook vervullen : slechts uit achting was 't
 Voor deze dame, zoo 'k mijn toorn weerhield.

CRESPO.

Dit is mijn dochter Isabel, mijn Heer!
 Een boerenmeisje slechts, geen dame.

JUAN, *zich op de lippen bijtende.*
 God!

Dat alles was een doorgestoken spel.

(Luid)

Vergeef mij, kapitein! Als u gewild had,
 Had u gezien, hoezeer mijn goede vader
 Zich moeite geeft om u van dienst te zijn.—
 U had hem dezen hoon besparen moeten.

CRESPO, *ziende dat Alvaro zich driftig
 maakt, tusschen hem en Juan
 tredende.*

Wie geeft u 't recht, hier zoo te spreken, knaap?
 Wat is er hier voor hoon geschied? Wanneer
 De kapitein beleedigd wordt, zou hij
 Dan zijn beleediger niet mogen straffen?

(Tot Alvaro.)

Mijn dochter, Heer! is u wel zeer verplicht,
 Dat gij om haar een leven hebt gespaard,
 En ik, dat gij haar achting hebt betoond.

ALVARO.

Zoo is het, Heer! Niets anders is geschied.

(Tot Juan.)

Let in 't vervolg wat beter op uw woorden.

JUAN, *halsstarrig.*

Ik heb het wel gezien!

CRESPO.

Wat bazelt gij?

ALVARO, *tot Crespo.*

Wijl gij er bij zijt, wil 'k den knaap niet meer
 Kastijden.

CRESPO, *geprikeld en met moeite zich beheerschende.*

Kapitein, een oogenblik!

Ik mag mijn zoon behand'len, naar ik wil:
Gij niet.

JUAN.

En ik verdraag het van mijn vader,
Maar ook van niemand anders!

ALVARO.

Hoe, gij wilt...

JUAN.

Het leven liever dan mijne eer verliezen!

ALVARO.

Wat heeft een boer voor eer?

JUAN.

Dezelfde als gij!

Er zouden geene off'cieren zijn, als er
Geen boeren waren!

ALVARO.

Dat verdraag ik niet!

Zijn degen trekkende.

CRESPO, *snel zich voor Juan plaatsende.*

Ik ben er ook nog, Heer! Vergeet dat niet.

Hij trekt ook zijn degen.

REBOLLEDO.

Hier zullen slagen vallen, sapperment!

CHISPA, *naar het raam snellende en naar buiten roepende.*

Help! Help!

REBOLLEDO, *Don Lope op den drempel ziende, snel en fluisterende tot Alvaro, die op Crespo toesnelt.*

Pas op! Don Lope!

III.

DE VORIGEN, DON LOPE, *in schitterende generuulsuniform met den Commandostaf. Eenige officieren op den achtergrond. Soldaten ziet men in den gang, met de ruggen naar de deur.*

LOPE.

Wat is dat?

Het eerste, dat ik bij mijn komst ontwaar,
Moet twist en doodslag zijn?

ALVARO, *ter zijde.*

Hoe ongelegen komt

Don Lope de Figuera!

CRESPO, *ter zijde met een blik op Juan.*

Hoe die knaap

Zich toch door niemand uit het veld laat slaan!

LOPE.

Spreekt op! Wat is hier voorgevallen? Spreekt!
Of bij mijn ziel! 'k werp man en vrouw en kind,
De heele santekraam het venster uit.
Is 't niet genoeg, dat ik de trap ben op-
Gestrompeld met die duldelooze pijn
In 't been, dat alle duivels mogen halen!
En zou men nu voor mij verbergen willen,
Wat hier gebeurd is?

CRESPO.

Niets, Heer, werkelijk niets!

LOPE, *tot Alvaro.*

Spreek! Zeg de waarheid!

ALVARO.

Nu dan, Generaal:

'k Ben hier in inkwartiering, een soldaat. . .

Aarzelt voort te gaan.

LOPE.

Spreek!

ALVARO, *vervolgende.*

Maakte zoo mijn gramschap gaande, dat
Ik tegen hem den degen trok; hij snelde
De trap op, stoof hier binnen... ik, die hem
Was nagelooopen, kwam zoodoende hier,
Waar 'k deze meisjes vond... hun vader en
Hun broeder... of wie ze anders mogen zijn,
Gevoelden door mijn hier-zijn zich beleedigd.

LOPE.

Ik zie dat ik te rechter ure kwam;
Aan allen doe ik recht geschieden. Wie
Was de soldaat, die zijn kaptein er toe
Gedwongen heeft, dat hij zijn degen trok?

REBOLLEDO, *ter zijde.*

Moet ik voor allen het gelag betalen?

ISABEL.

Hij is het, die hier vluchtend binnenkwam.

LOPE.

Dan moet hij tweemaal wippen!

REBOLLEDO, *stotterende.*

Wip... wat zal men

Mij doen, Heer?

LOPE.

Wippen!

Hij wendt zich tot een zijner officieren en spreekt met hem.

REBOLLEDO.

Neen, dat is te veel!

ALVARO, *ter zijde tot Rebollo.*

Zwijg, zwijg, in 's Hemels naam! Ik zal wel zorgen,
Dat u de straf wordt kwijtgescholden, ik...

REBOLLEDO, *fluisterende.*

Wat, ik zou zwijgen? Ik zou toestaan, dat

Zij de armen mij verdraaien als een handsvot.

(Luid.)

Heer, de kap'tein beval mij, mij te houden

Alsof ik hem beleedigde om een reden

Te hebben, hier in dit vertrek te komen.

Beweging van Crespo en de zijnen.

CRESPO, tot don Lope.

U ziet het, Heer! — 't Recht was aan onzen kant.

LOPE.

Gij zult toch niet beweren 't Recht te hebben,

Het heele dorp in rep en roer te brengen?

(Hij treedt naar het venster en roept naar buiten.)

Tamboer! Roer fluks de trommel! Dat zich de

Soldaten allen naar de wacht begeven,

En niemand, wie ook, zich van daar verwijder

Voor middernacht. Wie 't waagt, dien wacht de strop!

(Terugkomende.)

En om in eens aan allen strijd een einde

Te maken en een ieder recht te doen,

(Tot Alvaro.)

Zoekt ge elders uw kwartier. In deze woning

Is mijn kwartier, zoolang tot ik vertrek

Naar Guadaloupe, waar de Koning zich

Bevindt.

ALVARO.

Uw wil is mij een heil'ge wet.

Hij vertrekt met de soldaten en Chispa door de middendeur.

CRESPO, tot de zijnen.

En gij gaat dien kant!

Juan, Isabel en Ines verwijderen zich door de deur rechts. Onderwyl heeft zich buiten tromgeroffel doen hooren, eerst dichtbij dan verder af.

IV.

CRESPO, DON LOPE.

CRESPO.

Heer, hoe dank ik u

Van gantscher harte, dat ge door uw komst
Mij zeker voor een groote ramp bewaard hebt,

LOPE, *aan de tafel plaats nemende.*

U voor een groote ramp bewaard? Hoe meent
Ge dat?

CRESPO, *een oogenblik wachtende op
een uitnodiging om ook te
gaan zitten.*

Wel, als ik hem gedood had, die

Mijne eer belaagde.

LOPE.

Sakkerloot! En weet

Ge niet, dat hij kap'tein is?

CRESPO, *voor don Lope heentredende
en rechts van hem plaats ne-
mende.*

Sakkerloot!

Al was hij generaal... kwam hij mijne eer

Te na... ik stak hem dood!

LOPE, *hem een oogenblik verwonderd
aanzienste, geprikkeld.*

En wie den minsten

Van mijn soldaten slechts een haartjen van
Zijn rok dorst krenken — bij mijn zaligheid,
Ophangen liet ik hem!

CRESPO.

En wie een stroobreed

Mijne eer te na kwam... bij mijn zaligheid,
Wie hij mocht zijn... ophangen liet ik hem!

LOPE, *hem opnieuw verwonderd aanzijende.*

Maar, weet gij niet, dat gij als boer verplicht zijt,
Dit kruis te dragen?

CRESPO.

Met mijn have en goed,
Ja, maar niet met mijne eer. Mijn Koning mag
Beschikken over al mijn goed, mijn leven;
Maar de eer is 't eigendom der ziel: de ziel
Kent niets en niemant boven zich dan God.

LOPE.

'k Geloof, dat gij gelijk hebt, sakkerloot!

(Opstaande.)

CRESPO, *opstaande.*

Ja sakkerloot! En ik heb vaak gelijk.

LOPE *als boven na een oogenblik van stilzwygen.*

Ik ben vermoeid en dit verwenschte been,
(Met een beweging van pijn.)

Dat mij de duivel gaf, heeft rust van noode.

CRESPO.

En wie zou u beletten, rust te nemen?

(Naar beneden wijzende.)

Mij heeft de duivel ginds een bed gegeven . .

Dat bed is tot uw dienst.

LOPE.

En heeft de duivel

Het opgemaakt gegeven?

CRESPO.

Ja.

LOPE.

Dan wil ik

Er graag gebruik van maken . . ik heb, voor

Den donder slaap!

CRESPO.

Wel, slaap dan, voor den donder!

LOPE, *ter zijde.*

Wat een onhandelbare boer . . die vloekt
Zoo goed als ik!

CRESPO, *ter zijde.*

Een ijzervreter, die

Don Lope! Ik denk dat wij elkaar wel nooit
Verstaan.

LOPE, *bij de deur.*

Kom, sakkerloot!

CRESPO, *met eene buiging.*

Ga, sakkerloot!

VIERDE TAFEREEL.

In Zalamea. Het tooneel is in tweeën: links eene van den achtergrond naar voren afloopende straat: geheel vooraan op den hoek een eenigszins vooruitspringende kapel met de eeuwige-lamp; rechts de kleine tuin achter Crespo's huis, door een manshoogen muur van de straat gescheiden. In den tuin heestergewas en een tafel met eenige stoelen; op den achtergrond de achtergevel van Crespo's huis, waartegen wijngaardranken. Men neemt aan, dat de voorzijde van dit huis hooger ligt, aan een straat, die het hooger liggende deel der zichtbare straat snijdt; waar de straten elkander kruisen, vormt het huis den hoek. Eene ten deele zichtbare wenteltrap geleidt uit het huis door een open deur naar den lager liggenden tuin. Eene tweede (gesloten) deur bevindt zich vooraan in den tuinmuur en geeft toegang tot de straat.

I.

DON MENDO en NUNO verschijnen links op den achtergrond en loopen de straat af naar voren.

MENDO, nog boven.

Van wien weet gij dat alles?

NUNO.

Van Ginesa,

De dienstmeid der schoone Isabel: ik heb
Haar uitgehoord.

MENDO.

En dus werd de kap'tein,
Na dat krakeel in Pedro Crespo's huis,
Op Isabel in ernst verliefd? Zoo, zoo!

NUNO, *naar den achtergrond rechts
wijzende.*

En hoe verliefd! Hij wijkt niet van haar deur,
En zendt haar d' eenen minnebrief na d' ander.
Zoo'n satansche soldaat is zijn vertrouwling
En tevens liefdeboô.

MENDO, *opgewonden, dreigende.*

Houd op! Houd op!

Dat is vergift — te veel, dan dat de ziel
't Op eens verduwen zou!

NUNO.

Voor, als in

De maag niets is, dat weerstand bieden kan.

MENDO, *toornig.*

Wees eens toch ernstig!

NUNO.

Mocht het kortswijl zijn!

MENDO.

En zij — wat gaf zij hem ten antwoord?

NUNO.

Wat

Zij u ten antwoord gaf. Die Isabel
Is zulk een schitterende godin,

(Spottende.)

dat 't stof

Der aard heur hemel niet bewolken mag.

MENDO, *hem een oorvijs gevende.*

De hemel zegen u!

NUNO.

En u — met kiespijn!

Twee tanden sloegt u daar aan stukken — maar
Daarin heeft u gelijk — wat zou 'k met al
Die tanden doen? — Daar komt de kapitein.

MENDO, *fluisterende.*

Was 't niet om de eer van Isabel te sparen,
Ik doodde hem!

NUNO, *ter zijde.*

Zeg liever: was 't niet om

Mijn eigen ik te sparen.

MENDO,

Hier verberg

Ik mij en luister. Kom.

*Zij plaatsens zich voor de kleine kapel geheel op den voorgrond
links: beiden slechts even zichtbaar.*

II.

DE VORIGEN, ALVARO, DE SERGEANT, REBOLLEDO, *treden op den
achtergrond rechts, achter Crespo's huis te voorschijn. Het wordt
donker.*

ALVARO, *nog op den achtergrond.*

Dit felle vuur

Is liefde — ja, maar trots ook, toorn en woede

En razernij!

REBOLLEDO, *langzaam de straat afko-
mende.*

Hoe jammer, dat u ooit

Die mooie boerendeerne moest ontmoeten,

Als 't u dus kwelling baart.

ALVARO.

Wat heeft de dienstmeid

Gezegd?

REBOLLEDO, *pas op de helft der straat.*

Kunt u het antwoord niet vermoeden?

*Zij vervolgen hun gesprek fluisterende.*MENDO, *fluisterende tot Nuno.*

Het moet geschiên! De duisternis valt in;

Terwijl ik nadenk hoe het aan te leggen,

Gaat gij mijn wapens halen.

NUNO, *fluisterende.*

Wapens, Heer?

Heeft u nog andre wapens, dan die boven

Uw huisdeur in den muur gemetseld zijn?

MENDO.

'k Geloof wel, dat ...

(Trotsch.)

mijn wapenkamer iets

Bevatten zal, dat daartoe dienen kan.

(Met woesten blik op den kapitein.)

Daar is de vijand — 'k wil gewapend zijn!

NUNO.

Goed! Kom dan, Heer!

*Beiden verwijderen zich langs den voorgrond links.*ALVARO, *met de anderen naar den
voorgrond tredende.*

Dat zulk een boerendeerne

Zoo hoofsich ons weerstand biedt! Dat zij voor ons

Geen enkel vriendlijk woord ten beste heeft.

SERGEANT.

Zij hecht zich niet aan iemand zooals u.

Werd door een boer haar zoo het hof gemaakt,

Zij zou zoo preutsich niet zijn. Maar Heer, uw klacht

Komt ook te vroeg. Wanneer u morgen reeds

Vertrekken moet, hoe kan u dan verwachten,
Dat zij in éenen dag uw bee verhoort ?

ALVARO, *heeft plaats genomen op een
kleine steenen bank op den
hoek der kapel.*

Op éenen dag verrijst en daalt de zon,
Op éenen dag stort heel een rijk in puin,
Op éenen dag beslist een veldslag over
Neerlaag of zegepraal, op éenen dag
Woont stilte en stormgebruis op d' oceaan,
Op éenen dag wordt ook de mensch geboren
En sterft de mensch. Zoo kan op éenen dag
Mijn liefde 't al doorleven : licht en schaduw,
Geluk en ramp, neerlaag of verwinning,
Windstilte en stormgehuil en dood en leven !
Wanneer op éenen dag haar toovermacht
Mij in zoo'n poel van jammer storten deed,
Waarom kon niet diezelfde toovermacht
Mij voeren tot de hoogste zaligheid ?
Of zou 't geluk zoo traag ontluiken, waar
De smart zoo wonder snel ontstaat en groeit ?

SERGEANT.

Hoe is u dus geheel en al in vuur,
Terwijl u éens slechts 't meisje heeft gezien !

ALVARO.

En is dat niet voldoende ? Op eens groeit uit
De vonk de rosse vlam, op eens gaapt voor
Uw voeten een vulkaan, die sulfer braakt ;
Op eens : daar schiet de bliksem en vernielt
Wat op zijn pad hij vindt ; op eens verspreidt
Een vuurmond schrik en jammer in het rond —
Is 't wonder dan, dat ook mijn liefde op eens
Verzengt, verplet, vernielt, verwoest en doodt ?

SERGEANT.

Heeft u niet eens gezegd, dat een boerin

Nooit schoon kan zijn?

ALVARO.

Dat was mijn ongeluk!

Wie zich 't gevaar bewust is dat hem dreigt,
Grijpt naar het wapen en blijft ongedeerd...
Hij, die zich veilig waant, loopt steeds gevaar,
Want onverhoeds treft hem zijn noodlot. 'k Dacht
Dat ik een boerendeeerne zou ontmoeten,
En een G o d i n verscheen mij! In mijn eigen
Lichtzinnigheid moet ik ten ondergaan.

(Opstaande)

Neen, nooit zoolang ik leef, zag ik een schoonheid
Volmaakt als deze! Wee mij! Rebolledo,
Wat deed ik niet om haar nog eens te zien!

REBOLLEDO, *die intusschen geleund stond
tegen den tuinmuur, op den
voorgrond.*

Heer, een soldaat van uwe compagnie
Zingt als een lier en Chispa zijn verloofde
Heeft vast wel duizend liedjens in het hoofd.
Als we eens een serenade met muziek
Haar brachten, dan zou u haar zeker zien
En mogelijk — zeer waarschijnlijk zelfs — haar spreken.

ALVARO.

Don Lope is daar in inkwartiering: 'k zou
Zijn nachtrust liefst niet storen.

REBOLLEDO.

Heer, don Lope.

Kan toch niet slapen door zijn pijn in 't been.
En bovendien, wanneer het hem verdriet
Krijg ik de schuld, niet u, als ge u ten minste
Wat achteraf houdt.

ALVARO.

Toch, in elk geval

Blijft het gewaagd — maar duldloos is mijn lijden!
 Komt allen als het nacht is, hier dan samen,
 Maar niemand mag vermoeden, dat ik hier
 De hand in 't spel hebt . . . Komt!

(Loopt de straat op naar boven.)

Ach Isabel!

Ach, wist ge wat ik lijd om uwentwille!

Allen vertrekken op de helft der straat, links.

III.

DON LOPE, CRESPO.

Heldere zuidelijke maneschijn, reeds sedert enige oogenblikken.

CRESPO, nog achter het tooneel.

't Is buiten koeler dan in huis: dekt voor
 Mijn Heer don Lope een tafel in den tuin.

(Komt met don Lope de wenteltrap af, in den tuin.)

Hier zullen u de spijzen beter smaken:
 Die hitte van Augustus is vaak drukkend,
 Maar veel vergoeden ons zijn koele nachten.

LOPE.

Een weeldrig plekje, een lustoord inderdaad!

CRESPO.

Dit tuintje is 't lievlingsplekje van mijn dochter.
 Neem plaats, Heer! 't Koeltje ritslend door het loover,
 Zingt allerlei opwekkende muziek,
 Terwijl het beekjen met welluidend klotsen
 De maat slaat bij de akkoorden.

(Glimlachende.)

'k Moet u wel

Mijn spijt betuigen, dat slechts instrumenten
 Hier hun muziek doen hooren en geen zangers
 Hun stemmen paren; mijne zangers zijn

De vogels, maar die willen in den nacht
 Niet zingen en hen dwingen kan ik niet.
 Maar 'k bid u, Heer! neem plaats en als ge kunt,
 Vergeet uw felle pijnen voor een poos.

LOPE, *plaats nemende.*

Dat kan ik niet! Ik kan ze niet vergeten!
 God sta mij bij!

CRESPO, *zachtmoedig.*

Daar zeg ik: amen! op.

LOPE.

De hemel wapen mij met lijdzaamheid! —
 Ga zitten, Crespo.

CRESPO.

Dank u: 'k sta hier goed.

LOPE.

Ga zitten.

CRESPO.

Als u 't mij vergunt, zal ik
 Het doen, maar enkel, omdat u het wenscht.

Hij neemt plaats.

LOPE, *na hem met verwondering te hebben aangezien.*

Weet gij wat door het hoofd mij speelt? Dat gistren
 De drift geheel u van uw stuk gebracht had.

CRESPO, *het hoofd schuddende.*

Heer, niets en niemand brengt mij van mijn stuk.

LOPE.

Hoe kwam het dan, dat gistren, zonder dat
 Ik tot u zei: neem plaats! gij aanstonds plaats naamt
 En aan mijn rechterhand nog wel?

CRESPO.

Omdat

U niet gezegd had, dat ik plaats zou nemen;

Omdat u 't nu zegt, blijf ik gaarne staan.
'k Ben jegens elk beleefd, die mij beleefdheid
Betoont.

LOPE.

Maar zeg wat deed u gisteren dan
Zoo lasteren en vloeken? Heden zijt
Gij zoo bezadigd, vriendlijk en bescheiden.

CRESPO.

Ik antwoord ieder in denzelfden toon
Waarin hij spreekt tot mij: zóo doe ik steeds,
Zoo deed ik gisteren tegenover u.
Dat is mijn politiek: tot hem die vloekt
Te vloeken en met hem die bidt, te bidden.
'k Leef alles mee en ga er zoo in op.
Dat ik den ganschen nacht niet slapen kon,
Omdat ik aan uw been dacht: ik stond op
Met pijn in beide beenen, want, omdat
Ik niet wist of het rechter of het linker
U zéer deedt, had ik pijn in alle twee.
Ik bid u, zeg mij toch, waar schuilt het kwaad?

LOPE.

Maar heb ik dan geen recht van klagen, als
Sinds dertig jaar van onverpoosden dienst,
Bij winterkou of fellen zonnebrand
Ik niet geweten heb, geen uur zelfs niet,
Wat 't zeggen wil, gansch vrij te zijn van pijn?

CRESPO.

Schenke u de Heer geduld!

LOPE, *van pijn het gezicht vertrek-*
kende.

Mij? En waartoe?

Wat geeft geduld?

CRESPO.

Schenke u de Heer dan geen

Geduld.

LOPE.

Ja, weg er mee! Dat duizend duivels
Er mee ter helle varen!

CRESPO.

Amen! zeg 'k.

En doen zij 't niet, dan komt dat daar vandaan,
Dat duivels nooit iets doen, wat g o e d mag heeten.

LOPE, *als boven.*

O groote Heer!

CRESPO.

Wees hem en mij nabij!

LOPE.

Bij God, dat overleef ik niet!

CRESPO.

Bij God,

Dat deed mij hartlijk leed!

IV.

DE VORIGEN, JUAN en TWEE BEDIENDEN brengen een gedekte tafel;
de wijn is aanwezig, maar de spijszen ontbreken nog.

JUAN.

Hier is de tafel.

*Blijft gedurende hetgeen nu volgt — nadat de tafel op den voor-
grond tusschen don Lope en Crespo is nedergezet en de bedienden
zich weer verwijderd hebben — in de nabijheid staan, don Lope
met eerbied en bewondering gadeslaande.*

LOPE.

Waar blijven mijn bedienden?

CRESPO, *schijnbaar zonder eenige be-
doeling.*

Heer, ik heb

Bevolen — en ik hoop dat ik het mocht —

Dat zij hier niet bedienen, noch u in
Mijn huis den minsten dienst verleen en zullen;
Toch vlei ik mij, dat niets u zal ontbreken.

LOPE.

Hm! — Zondt gij mijn bedienden weg, doe mij
Dan één genoeg en: laat uw dochter komen
Om aan te zitten aan den disch.

CRESPO, tot Juan die inschenkt.

Juan,

Roep uwe zuster!

Juan treedt in huis.

LOPE.

Mijn ondraaglijk lijd en
Weert iedere verdenking ver van mij.

CRESPO.

Al waart gij, Heer! zoo weinig lijdend als
Ik u van harte toewensch, toch zoude ik
U nooit verdenken; grieven zou het mij,
Wanneer u denkt, dat ik daarvoor beducht ben.
Zond ik mijn dochter weg, dan deed ik dit
Opdat zij hier geen onbetaamlijk woord
Zou hooren: waar elk die de wapens voert
Als gij — mijn dochter zelf zou de eerste zijn,
Om hem met vreugd te dienen, waar zij kon.

Opstaande om de komenden te ontmoet te gaan.

LOPE, ter zijde.

Hoe uitgeslaperen! of — hoe wijs en hoe
Voorzichtig!

V.

DON LOPE, CRESPO, JUAN, ISABEL, INES *uit het huis komende.*

ISABEL.

Wat heeft vader mij te zeggen?

CRESPO.

Mijnheer don Lope doet u de eer aan, u
Te laten roepen.

ISABEL, *treedt naar voren en niigt.*

Tot uw dienst, mijnheer!

LOPE.

Neen, neen, ik ben uw dienaar.

(Ter zijde.)

Hoe beschaafd,

Hoe schoon!

(Luid.)

'k Verzoek u plaats te nemen.

ISABEL.

Heer!

't Zou beter voegen, dat wij beiden u
Bedienden bij den maaltijd.

LOPE, *met eene afwijzende beweging.*

Neen, neem plaats.

CRESPO.

Neem plaats: doe wat mijnheer don Lope zegt.

ISABEL.

Waar u beveelt, past mij gehoorzaamheid.

VI.

DE VORIGEN, ALVARO, *het gelaat in den mantel verborgen.* DE SERGEANT, REBOLLEDO, CHISPA *en eenige SOLDATEN komen van den achtergrond links, gaan langzaam en fluisterende verder, tot zij achter Crespo's huis meerendeels verdwijnen, Rebollo en Chispa blijven zichtbaar benevens een soldaat, die evenals Rebollo, op een gitaar preludieert,*

LOPE, *drinkt, luisterende.*

Wat hoor ik, Crespo?

CRESPO, *nog geheel gerust.*

't Zijn soldaten, die

Den tijd zich korten door muziek en zang.

LOPE, *drinkende.*

Wat zal men zeggen? Hun afmattend leven
Zou inderdaad geen leven mogen heeten,
Als ze af en toe zich niet ontspannen mochten;
Men moet die dingen door de vingers zien.

JUAN, *vooraan bij don Lope staande
en hem weer inschenkende.*

't Is toch een heerlijk leven!

LOPE, *hem verrast en vol belangstelling aanziende.*

Zoudt ge er lust

Toe voelen?

JUAN.

Zeker zou 'k, als uw genade

Me in haar bescherming nam.

EERSTE SOLDAAT, *onzichtbaar achter het huis.*

Hier staan wij goed.

REBOLLEDO, *zichtbaar, boven.*

Een lied voor Isabel! Indien zij slaapt
Zal deze steen haar wel ontwaken doen.

*Men hoort een steen tegen het raam vliegen. Die in den tuin
zijn, luisteren en gevoelen een onrust, die de een voor den ander
zoekt te verbergen. Isabel staat op, doch gaat weer zitten.*

CRESPO, *ter zijde, vertoornd.*

Muziek voor zeker iemants raam! Geduld!

REBOLLEDO, *zingt bij de gitaar.*

Rosmarijn draagt schoone bloemen,
Isabel, o liefste mijn!
Heden zijn het blauwe bloemen,
En morgen zullen zij honig zijn.

LOPE, *ter zijde.*

Muziek! Het zij zoo! Maar met steenen gooiën
Is onbeschaamd!.. En zulk een potpouri
Hier voor mijn nachtkwartier! — Maar 'k zal om haar
En Pedro Crespo doen, als merkte ik niets.

(Luid, schijnbaar niets vermoedende en glimlachende.)

Het volkje is dartel!

CRESPO, *houdt zich evenzoo.*

Jonge knapen!

(Ter zijde.)

Liet

Ik 't om don Lope niet — ik zou hun toonen...

JUAN, *zeer opgewonden, ter zijde.*

Als ik het schild maar even weg mocht nemen,
Dat in don Lopes kamer hangt.

Hij wil in huis sluipen.

CRESPO, *bemerkt het en springt op,
luid.*

Juan!

Waar ga je heen?

JUAN.

'k Ga de gerechten halen !

CRESPO.

Dat zullen de bedienden doen, blijf hier !

*Hij gaat weer zitten.*REBOLLEDO, *zingt.*

»Ontwaak, schoone Isabel, ontwaak !

ISABEL, *opstaande, ter zijde.*

Waarmee heb ik dat alles toch verdiend ?

LOPE, *haastig opstaande.*

Het is waarachtig niet om uit te staan !

Vervloekt !

Hij werpt de tafel om.

CRESPO.

Vervloekt ! Ja, ja, dat is het zeker !

*Hij werpt zijn stoel om.*LOPE, *ter zijde.*

Ik ging te ver !

(Zich herstellende, luid.)

Zeg zelf : is 't niet vervloekt,

Dat mij die pijn geen oogenblik verlaat ?

CRESPO, *die zich ook hersteld heeft.*

Ja, dat bedoelde ik ook.

LOPE.

'k Dacht, dat ge iets anders

Bedoeldet, toen ge daar uw stoel zoo omsmeet...

CRESPO.

U wierp de tafel om..., ik vond zoo gauw

Niets anders dan den stoel, dien 'k om kon gooien...

(Ter zijde.)

Nu 't masker voor !

LOPE, *ter zijde.*

Was ik maar ginds op straat.

(Zichtbaar een uitweg zoekende, luid.)

Goed zoo!

(Tot Juan, die de tafel weer op haar plaats gezet heeft.)

Ik zal niet eten. — Gaat naar bed.

CRESPO.

Zoals u goed vindt.

LOPE.

Wel te rusten, kindlief!

ISABEL.

God neme u in Zijn hoede!

LOPE, *ter zijde.*

Ligt mijn kamer

Niet naast de deur, die uitkomt op de straat,

En hangt mijn schild niet bij mijn bed?

CRESPO, *ter zijde, met een blik naar
de deur in den tuinmuur.*

Daar is

Een uitgang: 'k heb een degen nog!

LOPE.

Slaapt wel.

CRESPO.

Slaap wel, Heer!

(Ter zijde.)

'k Sluit mijn deur van buiten af.

LOPE, *ter zijde.*

'k Zal wachten, tot dat alles stil in huis is.

ISABEL, *ter zijde.*

Hoe slecht verbergen beiden, wat hen kwelt.

INES, *ter zijde.*

Hoe speelt hier de een komedie voor den ander.

*Juan sluipt naar de deur in den tuinmuur; Crespo, evenals don
Lope reeds bij de huisdeur, bemerkt dit.*

CRESPO.

Hei daar, Juan!

JUAN.

Ja, vader!

CRESPO.

Je vergist je:

Daar binnen is je bed! In huis, ga slapen!

Op zijn gebiedenden wenk gaan Juan, Isabel en Ines in huis. Don Lope is vooruitgegaan, Crespo volgt. Alvaro, de Sergeant en de Soldaten treden allen weer te voorschijn en komen langzaam de straat af, naar beneden. De maan gaat achter wolken schuil.

REBOLLEDO, *die vooruitgegaan is, plaatst zich bij de deur.*

Hier staan wij beter: 't was dáar wel wat windrig!

CHISPA, *naast hem staande.*

En mag ik nu beginnen?

REBOLLEDO.

Zeker moogt ge!

CHISPA.

Dan ben ik in mijn element.

ALVARO, *die met de anderen halverwege de straat blijft staan.*

Wanneer

De juffer 't raam maar even opendeed!

SERGEANT.

Ons hooren doet zij toch!

Hij treedt naar den voorgrond, naar Rebollo en Chispa.

VII.

ALVARO, DE SERGEANT, REBOLLEDO, CHISPA, SOLDATEN, DON MENDO
(met schild en degen) en NUNO treden langs den voorgrond links,
weer op. Later CRESPO en DON LOPE.

MENDO, door de kapel, voor de ande-
ren onzichtbaar.

Kunt gij goed zien,

Wat er gebeurt?

NUNO, neemt plaats op het bankjen en
gluurt voorzichtig om den hoek
fluisterende.

Neen, zien niet, hooren wel.

MENDO.

O hemel! wie kan zoo iets uitstaan?

NUNO.

Ik.

MENDO.

Zal Isabel het venster opendoen?

NUNO.

Dat zal ze wel!

MENDO.

Dat zal ze niet, schavuit!

NUNO, *bedeesd*.

Dan zal ze 't niet.

CHISPA, *zingt bij de gitaar*.

Eens gebeurde 't, dat Sampayo,
Grootste schelm uit heel Castiliën
En een eerste ruziezoeker,
Als de dag begon te vallen,
Onverwacht Chillene ontmoette,

Toen zij in de dorpstaveerne
Zat te pooien met haar Carlo.

(Don Lope met schild en degen, treedt achter het huis rechts te voorschijn. Crespo ook gewapend, komt onbemerkt in den tuin terug en sluipt tot bij de deur in den tuinmuur.)

Deze, die in elk gevecht steeds,
Als een bliksem wist te treffen,
Trok het staal en gaf Sampayo
Rechts en links, geduchte houwen.

CRESPO, *door de deur in de straat tredende.*

Op deze wijs misschien!
Houwt naar Rebollo, Chispa en den Sergeant.

LOPE, *toesnellende.*

Zoo deed hij vast! Onthoudt dat!
Valt de anderen, op den achtergrond, aan.

REBOLLEDO.

Hel en duivel!

CHISPA.

Vlucht! Vlucht!

CRESPO, *de vluchtenden tusschen de coulissen links voor zich uitdrijvende, wordt don Mendo en Nuno gewaar.*

Zijn er nog meer?
(Hij slaat toe)

Pakt aan! Pakt aan!

NUNO, *een kreet slakende.*

Daar gaan mijn laatste tanden! — Heer, waar zijt gij?

MENDO, *die voor Crespo de vlucht heeft genomen, reeds achter het tooneel.*

Met duivels vecht ik niet!

(Meer verwijderd.)

Hierheen! Hierheen!

Nuno snelt de straat op en verdwijnt langs de linkerszijde. Intuschen heeft don Lope de soldaten — waaronder ook den vermoeden Alvaro — halverwege de straat voortgedreven. Zij verwijderen zich ook langs den linkerkant. Hij komt terug, terwijl Crespo weer op den voorgrond links, optreedt.

LOPE, *Crespo ziende, zonder hem te herkennen.*

Weg zijn ze! Een enkele heeft het veld behouden:
Daar staat hij!

CRESPO, *evenzoo.*

Die daar is ook stellig een

Soldaat.

LOPE.

Ook hij zal ongeteekend niet
Ontsnappen!

CRESPO, *zijn degen opheffende.*

'k Zal ook hem een lesje geven!

LOPE, *op hem tosnellende, luid.*

Voort, zoek je makkers op!

CRESPO.

Doe jij dat zelf!

Het zal jou beter afgaan!

(Zij vechten.)

LOPE, *na een oogenblik, ter zijde.*

Alle duivels,

Die kaerel kent de kunst!

CRESPO, *ter zijde.*

Die heeft het vechten

Geleerd, bij alle duivels!

VIII.

DON LOPE, CRESPO, JUAN, *met een degen, treedt op den achtergrond achter het huis te voorschijn.*

JUAN, *ter zijde.*

Geef de hemel,

Dat ik hem vind!

(Luid.)

Hier ben ik! Vader! Vader!

Snelt naar den voorgrond, Crespo te hulp.

LOPE.

Wat? Is dat Pedro Crespo?

CRESPO.

Ja, hij zelf!

Zijt gij don Lope?

LOPE.

Ja, ik ben don Lope.

Hebt gij mij niet gezegd, dat gij naar bed gingt?

Wie duivel voert u hier?

CRESPO.

Met uw verlof!

Dezelfde duivel, die u hier gebracht heeft.

LOPE.

De hoon trof mij... niet u!

CRESPO.

Welnu, dan kwam ik

Bij dat gepeupel u gezelschap houden.

IX.

DE VORIGEN, ALVARO, DE SERGEANT, SOLDATEN.

EERSTE SOLDAAT, *nog achter het tooneel
op den achtergrond links.*

Slaat al die boeren dood!

ALVARO, *evenzoo.*

Bedenkt toch, mannen!..

*De soldaten verschijnen halverwege de straat en komen naar den
voorgond. Alvaro volgt, hen terughoudende.*

LOPE, *met donderende stem.*

Waarheen zoo haastig? Halt!

(De soldaten blijven bedremmeld staan; enkelen treden terug.)

Wat mag dat dolle

Rumoer beduiden?

ALVARO, *met moeite zich herstellende.*

De soldaten, die

Uit tijdverdrijf wat zongen, kregen twist...

Ik wou den vreê herstellen...

LOPE.

Don Alvaro!

Wees overtuigd, dat ik u heb begrepen,

En daar de tweedracht hier teruggekeerd is,

Wil 'k erger dingen voor het minst voorkomen:

Nog heden nacht verlaat gij Zalamea

Met uwe Compagnie, nog in dit uur;

Dan is het uit, en ik verzeker u

Dat het in vreê geschiedt, of bij den Hemel!

Met blooten degen handhaaf ik 't gezag.

ALVARO.

'k Heb uw bevel gehoord: de troepen gaan

Terstond op marsch.

LOPE.

Ik zelf trek aanstonds verder.

(Zich tot Crespo wendende.)

De nacht is frisch en slapen kan ik niet.

(Tot Alvaro.)

Laat tot den aftocht tromm'len!

Alvaro buigt, spreekt dan fluisterende met een der soldaten, waarop al de soldaten zich langs verschillende zijden verwijderen; alleen de Sergeant blijft met Alvaro achter. Ondertusschen zegt

LOPE, *tot Crespo en Juan, dien hij met schier teedere vriendelijkheid aanziet.*

Gaat met mij!

Geen mensch ter waereld zal een haar u krenken.

Crespo verzoekt hem door gebaren de deur in den tuinmuur door te gaan. Don Lope treedt met Juan, dien hij bij de hand neemt, door den tuin in huis. Crespo sluit de deur en volgt hem.

CRESPO, *ter zijde.*

Een ijzervreter, die don Lope! Toch

Geloof ik, dat we elkander wel verstaan.

X.

ALVARO, DE SERGEANT. *De maan is weer zichtbaar.*

ALVARO, *vertoornnd.*

Dat mooie boerenkind kost mij den kop nog!

(Met een diepe zucht.)

Sergeant, begeef op staanden voet u met

De gansche Compagnie op marsch! Ik zal

U vergezellen, doch een eindweegs slechts.

Ik moet terug naar hier. Nog eens wil ik

Beproeven, of, geholpen door Ginesa,
Die ik heb omgekocht, mij het geluk
Beschoren is, het lieve kind te spreken.

SERGEANT.

Als u het wil, ga dan in geen geval
Alleen, maar neem een sterk geleide mee : ..
Met boeren moet men op zijn hoede zijn.

ALVARO.

Ik weet het : kies gij zelf de mannen uit,
Die met mij zullen gaan.

SERGEANT.

Het zal geschieden.

Maar als, bij toeval, ook don Lope weer
Zou keeren en u vond ...

ALVARO.

Wees daar niet bang voor.

Don Lope trekt, gij hebt het zelf gehoord,
In allerijl naar Guadaloupe en zoekt
Den Koning op. Ga dus en denk er aan,
Dat het mijn leven geldt.

In de verte hoort men dof tromgeroffel.

XI.

DE YORIGEN, REBOLLEDO, *op den achtergrond rechts, als uit
het huis komende, treedt haastig nader.*

REBOLLEDO.

Een drinkgeld, Heer!

ALVARO.

Wat brengt gij goeds?

REBOLLEDO.

Een vijand heeft u niet meer

Te vreezen.

ALVARO.

En wie mag dat zijn? Laat hooren!

REBOLLEDO.

Die knaap, u weet wel: Pedro Crespo's zoon,
 Die door don Lope is aangezocht, om dienst
 Te nemen, Pedro Crespo keurt het goed.
 De knaap voelt zich den koning nu te rijk
 En is al bezig met zich uit te rusten:
 Half nog een boer, half een der onzen reeds.
 Dus staat ons de oude alleen nog in den weg.

ALVARO, *opgewonden.*

Naar wensch gaat alles. Houdt de dienstmaagd woord,
 En maakt zij, dat ik Isabel kan spreken...

REBOLLEDO.

Wees daar verzekerd van.

Herhaald tromgeroffel.

ALVARO.

Dan ga ik heen,
 Maar ras, schoone Isabel, keer ik terug.
 Voort nu! Laat daadlijk tot den aftocht blazen,
 — Tot weerziens, gij! — Gij beiden zult mij weer
 Naar hier geleiden.

REBOLLEDO.

Tot uw dienst, als immer!

Allen verwijderen zich langs de linkerszijde.

XII.

DON LOPE, *in reisgewaad*, CRESPO, JUAN, *met den degen en als soldaat uitgedost, treden uit het huis in den tuin.*

LOPE.

Voor veel heb ik u dank te weten, Crespo!
Maar dat ge uw zoon mij meegeeft als soldaat,
Daarvoor ben ik u boven alles dankbaar.

CRESPO.

Hij zal uw dienaar zijn.

LOPE.

Hij zal mijn vriend zijn.

Hij heeft mijn hart gewonnen door zijn moed,
Zijn open oog, zijn liefde voor de wapens.

JUAN.

Ik zal mij immer wijden aan uw dienst;
U toonen, dat mijn doel en streven is:
Gehoorzaam u te zijn in alle dingen.

CRESPO.

Doch dit verzoek ik u: vergeef hem, waar
Hij falen mocht, want in de boerenschool,
Waar schoffel, vlegel, spade en zeis en ploeg
De beste boeken zijn, daar was 't hem niet
Gegund te leeren, wat in hoofscher kringen
Strookt met den goeden toon en fijner zeden.

LOPE, *hem glimlachende de hand druk-
kende.*

Dat 's ook te leeren. Maar 'k moet gaan!

JUAN.

Ik haal

Uw draagkoets hier.

LOPE, *naar de linkerszijde wijzende.*

Men breng' die naar de hoofdwacht.

Juan opent de deur in den muur en laat die open. Hij steekt de straat over en vertrekt langs den voorgrond links.

XIII.

DON LOPE, CRESPO, ISABEL en INES treden uit het huis in den tuin.

ISABEL.

Is 't wel van u, dat ge ons verlaten wilt,
Heer! voor gij hen, die u zoozeer vereeren,
Vaarwel gezegd hebt?

LOPE.

Wees er zeker van,
Dat 'k Zalamea niet verlaten had,
Voor ik uw hand gekust en u verzocht had,
Dat gij een vrijheid mij vergeven zoudt,
Die wel vergiffenis behoeft, want slechts
Het hart alleen geeft waarde aan een geschenk.
Dit kruis, hoezeer bezet met diamanten,
Komt arm en waardeloos in uwe hand.
Toch smee ik u: draag 't op uw borst als een
Herinnering aan mij.

ISABEL.

Het spijt mij, Heer!
Dat ge ons met zulk een zeldzaam rijk geschenk
Betalen wilt, voor 't geen wij gastvrij gaven:
Wij zijn uw schulднаars voor de ontvangen eer.

LOPE.

Beschouw 't niet zóo.

(Met warmte.)

Het is de hulde van

Een goeden vriend.

ISABEL, *glimlachende.*

En als zoodanig neem

Ik 't dankbaar aan. 'k Beveel aan uwe zorg

Mijn broeder, wien 't geluk beschoren is,

Als dienaar u te mogen vergezellen.

LOPE.

'k Herhaal het: heb voor hem in 't minst geen zorg:

Hij gaat met mij, mijn kind.

Men vernceemt opnieuw geroffel in de verte.

XIV.

DE VORIGEN, JUAN, *langs den voorgrond links terugkomende.*

JUAN.

De draagkoets wacht.

LOPE.

Moog' God u steeds nabij zijn.

CRESPO.

Hij behoede u!

LOPE, *hem uit den tuin in de straat
geleidende, aangedaan.*

Mijn beste Pedro Crespo!

CRESPO, *evenzoo.*

Heer don Lope!

Mijn dappre Generaal!

LOPE.

Wie had gezegd,

Toen gistren wij elkâar voor 't eerst ontmoett'en

Dat voor altoos, wij vrienden zouden zijn!

CRESPO.

Dat had ik u gezegd, wanneer ik toen
Geweten had ... dat u ...

LOPE.

Dat ik ... zeg op!

CRESPO.

Een driftkop is, met zulk een hart van goud.

LOPE, *hartelijk lachende.*

Gods zegen, Pedro Crespo!

CRESPO.

Hij zij mét u!

*Don Lope vertrekt langs den voorgrond links.
Crespo keert tot de zijnen terug.*

CRESPO.

Terwijl don Lope naar de hoofdwacht gaat,
Hoor in het bijzijn van uw nicht, uw zuster,
Wat ik u zeggen zal, Juan. Dank zij
Den hemel, is uw afkomst zonder smet,
Maar niettemin zijt gij een boerenzoon;
Het eerste zeg ik u, opdat gij steeds
Uw eigenwaarde moogt gevoelen en
Met al uw kracht naar Hooger streven zult;
En 't tweede, opdat geen trots ten val u leid'.
Wees steeds beleefd en in het geven gul,
Want hoed en beurs bezorgen ons goê-vrienden.
En al het goud uit Indiëns tresoren
En 't diepst der zee, is niet zóo hoog te schatten,
Als bij de menschen zich bemind te weten.
Spreek nooit van vrouwen kwaad: zelfs de geringste
Heeft aanspraak op uw achting, en het zijn
De vrouwen, die het leven ons verzoeten.
Trek nooit den degen om een beuzeling;
Wel honderdmaal, wanneer ik in de stad

De mannen in het vechten zich zag oef'nen,
 Zei 'k tot mij zelf: dat is de school niet, waar
 't Op aankomt, niet op welke wijs men vecht
 Is hoofdzaak, dit moet allereerst men weten,
 Waarvoor, wanneer men 't zwaard gebruiken mag.
 Met dit voor oogen, met het geld, dat ik
 U meegeef op uw tocht, opdat ge, waar
 Gij toeven zult, u goed zult kunnen kleeden
 En met don Lope's schutse en mijnen zegen,
 Hoop ik dat God mij 't voorrecht doe beleven,
 U eens in hoogen rang geplaatst te zien.
 Vaarwel, mijn zoon! ... Het spreken maakt mij week.

JUAN.

Ik zal uw woorden griff'len in mijn hart,
 Zoolang ik leef, zal ik ze daar bewaren.
 Geef mij uw hand en gij, omhels mij, zuster!
 Mijnheer don Lope is reeds op weg: ik moet
 Hem spoedig volgen.

ISABEL, *Juan omarmende.*

Mochten u mijne armen

Weerhouden...

JUAN, *Ines omarmende.*

Ines, lieve nicht, vaarwel!

INES, *met moeite hare tranen bedwingende.*

Ik kan niet spreken: de oogen laten aan
 De stem geen recht weervaren. Vaar... vaarwel!

CRESPO.

Ga nu, mijn zoon! Hoe langer ik u zie,
 Hoe dieper 'k voel, wat mij uw heengaan kost.
 Gedraag u steeds zoals ik u gezegd heb.

JUAN.

Behoede God u allen!

CRESPO.

Hij geleide u!

*Juan treedt door de deur in den tuinmuur de straat over
en vertrekt langs den voorgrond, links.*

ISABEL, *schreiende.*

U laat hem gaan: o vader, gij zijt wreed!

CRESPO, *ter zijde.*

Nu ik hem niet meer zie, voel 'k mij verruimd.

(Luid)

Wat werd er hier van hem? Zijn leven lang

Een lediglooper, een onnutte knaap.

Laat hij maar heengaan en zijn Koning dienen.

(Ter zijde.)

De jongen maakt mij week; 'k ontken het niet,

Al tracht ik mij ook nog zoo groot te houden.

ISABEL.

Laat ons in huis gaan, vader!

INES.

Laat ons liever

Tot de soldaten zijn vertrokken, nog

Een weinig van de frissche lucht genieten.

(Dweepende.)

De maan schijnt helder.

CRESPO, *blijkt door de geopende deur
vorschend naar buiten. Voor
zich.*

't Zou me in huis ook te eng zijn.

Als ik van hier aan 't einde van het dorp

Den witten landweg zie, dan is het mij,

Als zag ik op dien landweg, mijn Juan.

(Luid.)

Breng hier een stoel, hier wil ik liefst gaan zitten.

Ines brengt een stoel. Crespo gaat op eenigen afstand van de deur zitten, zoodat hij naar buiten kan zien. Isabel neemt verder ter rechterzijde plaats, Ines meer op den achtergrond.

ISABEL, *na een oogenblik van stilte, als om iets te willen zeggen.*

Ik heb van middag in het dorp gehoord,
Dat morgen vroeg een nieuwe rechter en
Een nieuwe vroedschap zal gekozen worden.

CRESPO, *met een hoofdknik.*

Dat doet men ieder jaar, om dezen tijd.
Hij verzinkt in gepeins.

XIV.

CRESPO, ISABEL, INES, ALVARO, DE SERGEANT, REBOLLEDO, SOLDATEN, *allen het gelaat in den mantel verbergende, treden aan den achtergrond ter linkerzijde op.*

ALVARO, *nog aan het einde der straat, fluisterende.*

Zacht, zacht wat, Rebolledo! Geef
Ginesa nu het teeken: zij moet weten,
Dat ik gekomen ben.

REBOLLEDO, *knikt toestemmende.*

Ik klauter over

Den muur...

(Hij loopt de straat af en wenkt don Alvaro, die met den Sergeant nader treedt; fluisterende.)

Maar wat zie ik, Heer! De deur
Is open... ik zie menschen in den tuin...

SERGEANT, *fluisterende.*

En als de maneschijn mij niet bedriegt,
Is die daar, Isabel.

ALVARO.

Zij is het — ja!

't Licht tuigt het niet zoo duidelijk, als mijn hart.

(Opgewonden den Sergeant bij den arm grijpende.)

Te goeder ure zijn wij hier gekomen;
Als wij thands zonder dralen, alles wagen,
Zie ik mijn wensch vervuld.

SERGEANT, *onhutat.*

Zoo 't mij vergund is,

Heer! u een raad te geven...

ALVARO.

Neen!

SERGEANT.

Dan zwijg ik;

Doe wat u wenscht te doen.

ALVARO.

Ik zal het wagen

En voer de maagd langs dezen weg van hier.

Gij trekt den degen en belet elk, mij

Te volgen.

SERGEANT.

Allen zijn wij tot uw dienst.

Hij wenkt de soldaten, die behoedzaam nader treden.

ALVARO.

Als alles afgedaan is, komen we op

Den berg te zamen, aan de linkerhand

Wanneer men van den dorpsweg komt.

(Naar de deur in den tuinmuur wijzende.)

Ik ga

Voor op.

CRESPO, *uit zijn gepeins ontwakende.*

Me dunkt, het wordt nu koel genoeg:

(*Opstaande.*)

Laat ons naar huis gaan.

ALVARO, *fluisterende.*

Op uw post nu, mannen!

Hij treedt in den tuin, de soldaten volgen. Alvaro snelt tot Isabel en grijpt haar; de anderen grijpen Crespo en Ines.

ISABEL.

Heer! — Wat is dat? — Verrader!

ALVARO.

Dat is woede

En razernij der liefde.

Hij draagt haar heen.

ISABEL, *reeds in de straat.*

Gij, verrader!

Help, vader!

CRESPO, *die beproeft zich los te wringen.*

Laffe schurken!

ISABEL.

Vader! Vader!

Alvaro verwijdert zich met haar langs de linkerzijde.

INES, *die zich heeft losgerukt.*

Help! Help!

Zij snelt het huis binnen, door een soldaat gevolgd.

CRESPO.

Gij wist, verraders, dat

Ik ongewapend was! Vervloekte schurken!

REBOLLEDO, *met de anderen hem vasthoudende.*

Houd u bedaard, als gij den dood niet zoekt!

INES, *komt met een degen in de hand,
uit het huis aangesneld.*

Hier is een degen!

CRESPO, *zich losrukkende.*

Nog bijtijds!

(Hij treedt achteruit en neemt den degen aan.)

Gij roovers,

Geeft mij mijn kind terug! Bevrijden zal

Ik haar ... of sterven!

Drijft Rebolledo voor zich uit, de straat op.

SERGEANT, *nog in den tuin.*

Al uw pogen is

Om niet: wij zijn te sterk!

Terwijl Crespo met Rebolledo vecht, vallen anderen hem in den rug aan. Een der aanvallers slingert hij tegen den grond, dan sleuren zij hem zelf ter aarde.

CRESPO.

God sta mij bij!

De grond, dien ik betreed, wordt mij ontrouw.

REBOLLEDO.

Geeft hem den doodsteek!

SERGEANT.

Neen, voert hem van hier

Naar 't woud: gebonden moog' hij achterblijven,

Dan kan hij niemand naricht van ons geven!

(Men snoert Crespo de handen op den rug vast.)

Voort!

(Met een blik op Ines, die intusschen door den uit het huis teruggekomen soldaat gegrepen, in onmacht nederligt.)

Laat de deerne liggen, waar zij ligt.

ISABEL, *uit de verte.*

O Vader! Vader!

CRESPO, *nogmaals pogende zich los te wringen.*

O mijn dochter!

SERGEANT.

Voorwaarts!

VIJFDE TAFEREEL.

Eenzame, bergachtige streek, als in het eerste bedrijf. Links op den voorgrond dicht kreupelhout.

I.

ISABEL, *treedt ter linkerzijde op met bleek, beschreid gelaat en loshangend haar, nu eens als waanzinnig, dan weer als in toorn rondblickende.* CRESPO, *eerst voor den toeschouwer onzichtbaar. Ochtendschemering.*

ISABEL, *zich op het rotsblok op den voorgrond rechts nederwerpende.*

O word' het nooit weer dag! Nooit weer verheff'
Het gouden oog des daags zich voor mijn blikken,
Opdat 'k mijn jammer niet te dieper voel.
Gij heerlijkste aller sterren, toef nog langer
In 't koele schuim der zee! O, laat voor ditmaal
De schuwe nacht zijn heerschappij verlengen!
Waarom ook zoudt gij opgaan, om een schande
Te aanschouwen, zóo gevloekt, zóo goddeloos,

Dat al wat schande heet, verzinkt bij deze?
 Maar 't schijnt mij toe, dat gij hardvochtig zijt!
 Terwijl ik schreiend smeek: verschijn nog niet!
 Rijst boven gindschen berg uw gouden schijf.
 Wee, wee mij! Wreed vervolgd en voortgedreven
 Door naamlooze angst en folterende pijn,
 Verschijnt ge als deelgenoot in 't helsch complot
 En staart mij grimmig aan!.. Wat zal ik doen?
 Waarheen zal ik mij keeren? Dooft mijn voet
 Naar huis terug... wat jammer breng ik over
 Mijn armen vader, wiens geluk en weelde
 Het was, zich in het licht te spieglen van
 Mijne eer, thans wreed bezoedeld voor altoos.
 En keer ik niet naar huis, om hem te sparen
 En voor zijn toorn beducht, dan werk ik zelf
 Den laster in de hand, dan zal men zeggen,
 Dat ik meeplichtig aan mijn schande was.
 Wat, wat te doen, mijn God!

*Crespo onzichtbaar, begint te kreunen, als uit zijne verdooving
 of sluimering ontwakende. Isabel luistert verschrikt.*

Wie spreekt daar?

CRESPO, *afgemat, nauwelijks verstaanbaar.*

Keert

Terug en doodt mij! Doodt me uit deerenis!
 Of is het deernis een rampzalig leven
 Te sparen?

ISABEL.

Welk een stem, zoo zwak en nauw
 Verstaanbaar!

CRESPO.

Doodt mij, als uw hart
 Voor deernis vatbaar is!

ISABEL.

O Heer des Hemels!

Nog een roept om den dood? Nog een is zoo
Rampzalig, dat het leven hem benauwt

*(Zij treedt naar het kreupelhout, waaruit Crespo's stem kwam
en buigt de takken van elkander. Men ziet Crespo rugwaarts
met de armen aan een stam gebonden.)*

O God, wat zie ik?

Zij staat als versteend.

CRESPO.

Wie gij zijn moogt, gij...

Help, hemel! Wie is dat?

ISABEL.

De handen op

Den rug en vastgesnoerd...

CRESPO, *Isabel aanstarende.*

In diepe ellende,

En met een stem, die harten breken zou...

ISABEL.

Staat daar mijn vader!

CRESPO.

Zie ik u, mijn dochter!

ISABEL.

O vader!

CRESPO.

O mijn kind, mijn Isabel!

Kom, snijd de koorden los!

ISABEL.

Ik durf het niet,

Want had ik van uw banden u bevrijd,
Dan waagde ik 't niet meer, vader, u mijn jammer
Te ontdekken, mijne ellende u te bekennen.

Stondt gij daar voor mij, met de handen vrij,
En zonder eer, uw gramschap zou mij dooden.
Neen, vóór ge vrij zijt... hoor mijn droevig lot.

Zij werpt zich op de knieën.

CRESPO, *afgemat.*

Houd op! Houd op! Geen woord meer! Daar
Zijn jamm'ren, zonder woorden toch verstaan.

ISABEL.

Toch moet ge 't hooren, moet ik alles zeggen:
Ginds in het woudeberge, vlak bij 't dorp,
Maar woest en eenzaam, lag ik hulpeloos
En zinneloos... en dubbel zinneloos,
Toen uwe droeve stem, die tot mij doordrong,
Van verre stierf; eerst voortgedragen door
Den wind, dan onverstaanbaar gansch... geen stem meer,
Een doffe klank slechts... slechts een echo van
Een onbestemd geluid... toen weggestorven!
En die verrader don Alvaro, als
Hij zag, dat hij door niemand werd gevolgd,
Die mij beschermen kon... de maan zelfs borg
In donkre wolken haar geleenden glans...
Zocht toen met valsche woorden, zijne liefde
Te verontschuldigen... O gruwel! Ruwe
Beleed'ging liefde noemen, met geweld
Een hart bestormen; zonder wederliefde
De zege te begeeren... O hoe vurig
Bezwoer ik hem, hoe bitter schreide ik, soms
Van woede en dan weer in den diepsten ootmoed...
Maar alles vruchtloos... Niet met woorden kan ik
Het zeggen, vader! Laat ik mijn gelaat
Bedecken, laat mijn wanhoop tranen storten,
En laat in woede ik mij de borst verscheuren!

Zij stort ter aarde.

CRESPO.

O wrake! wrake!

ISABEL.

Ach, broeder! Waar' ik u
Toch niet ontvloden, hadt ge mij gedood,
Dan lag ik thands niet snikkende in het stof!

CRESPO.

Uw broeder, zegt gij?... Zijt ge hem ontvlucht?...
Wat moet ik meer nog hooren?

ISABEL, *zich half oprichtende.*

Uit de ellende

Nauw half ontwaakt... O waar' ik nooit ontwaakt!...
Zie 'k door het kreupelhout mijn broeder naadren.
Hij weer op weg naar 't dorp... zoo scheen het mij,
Schoon ik niet weet, waarom... verneem van verre
Een angstgeschrei... hij snelt ter hulpe en vindt
Den woesteling en mij... van woede spraakloos,
Trekt hij den degen, dien hij kreeg van u.
Alvaro trekt zijn kling en treedt hem tegen...
Zij vechten... ach! en sidderend van schaamte
En schande en vreezend, dat mijn broeder mij
Zal schuldig wanen en zal dooden, vlucht
Ik dieper 't woud in, half mijn zinnen meester.
Ik zie nog, dat de kapitein gewond wordt
En valt en dat soldaten, aangesneld
Om hem te wreken, op Juan zich werpen;
't Gelukt hem vrij te komen en hij vlucht...
Men laat hem vluchten... zij beproeven hulp
Te bieden en zij nemen hun kapitein...
Zoo kwam het mij ten minste voor... op de armen
En dragen hem naar 't dorp... en verder snel ik,
Verblind, verward, een duldlooze angst ten prooi,
En zonder licht en leidsman en verstand,
De bergen op en af en heen en weer,
Langs rots en dal en struiken, tot ik hier
Aan uwe voeten neergekromd, u, vader!
Vóór gij mij doodt, mijn jammer heb gebiecht.

(Opstaande.)

Nu ge alles hebt gehoord, hef nu als rechter
Den staf en dood me! 'k Strik de koorden los.

(Zij doet dit.)

Ik ben uw eerloos kind, gij, gij zijt vrij.
 O, laat mijn dood een dood zijn, u ter eere,
 Opdat men zeggen kan : opdat uwe eer
 Bleef zonder smet, hebt gij uw kind gedood.

(Zij knielt voor Crespo.)

CRESPO, *zich langzaam van den schok
 herstellende.*

Sta op en kniel niet langer, Isabel!

(Haar opheffende.)

Wanneer er zulke rampen niet geschieden,
 Dan was de droefheid nutloos en 't geluk
 Des menschen zonder waarde en beide moeten
 Zich diep en machtig groeven in de borst.
 Kom, Isabel!

(Klankloos.)

Gaan wij terstond naar huis :

Mijn jongen dreigt gevaar, voor alles moet
 Ik weten, waar hij is, en zorgen hem
 In veiligheid te brengen.

ISABEL, *ter zijde.*

Heilige hemel!

Is dat berusting! heerlijk en verheven,
 Of wel... vermomming?

CRESPO.

Kom, mijn dochter, kom!

*(Hij vat haar bij de hand en treedt langzaam naar den heu-
 vel. Hij staart zwiijgend voor zich, blijft dan staan en laat hare
 hand los. Ter zijde.)*

Als don Alvaro's wond zoo ernstig is,
 Dat hij noodzaaklijk naar het dorp terug moest,
 Dan waar' het beter, dat die wond zijn dood werd,
 Opdat voor duizend wonden hij gespaard bleef...
 Niet rusten zal mijn woede, vóór hij dood is!

*(Ziet Isabels angstigen blik, die vorschend op hem gericht is ;
zijn gelaat neemt eene kalmere, zachtere uitdrukking aan.)*

Kom, kom, mijn dochter! laten wij naar huis gaan.

Zij gaan verder.

II.

DE VORIGEN, DE GERECHTSSCHRIJVER, *verschijnt boven ter rechterzijde.*

DE SCHRIJVER, *verheugd, maar als buiten adem.*

Heer Crespo! Pedro Crespo! Heer, een drinkgeld!

Hij snelt haastig den heuwel af.

CRESPO.

Een drinkgeld? En waarom dat?

DE SCHRIJVER.

Laat ik eerst

Op adem komen, Heer!... Uw nicht... ik zocht

Maar vond u niet te huis... uw nicht heeft mij

Gezegd, dat ik u ergens hier zou vinden.

Zij schreide... ik vlieg... en vind u...

CRESPO.

Altijd schreien

Die vrouwen!... En wat is er. Spreek!

DE SCHRIJVER.

Zooeven

Heeft de gemeenteraad tot Rechter u

Benoemd. En bij 't aanvaarden van uw ambt,

Vindt gij twee groote zaken, rechter Crespo!

Vooreerst: nog heden... en is 't heden niet,

Dan zeker morgen... komt de Koning hier.

Voorts, zegt men, dat daar straks in allerijl

En in 't geheim, soldaten hun kap'tein
 Naar 't dorp gedragen hebben: 't is dezelfde
 Die met zijn compagnie hier gistren lag
 In inkwartiering: hij werd zwaar gewond,
 Wie hem gewond heeft, wil hij niet verklappen,
 Maar 'k zou toch meenen...

(Gewichtig.)

dat die zaak wel van

Belang mag heeten!

*Hij gaat op een rotsblok zitten en veegt zich het zweet van
 voorhoofd en hals.*

CRESPO, voor zich.

O mijn God! Terwijl

Ik peins op wrake, maakt de rechterstaf
 Op eens mij tot den meester van mijn eer.
 Hoe kan ik mij onttrekken aan de wet
 Wanneer ik mij tot Rechter zie benoemd,
 Opdat niet anderen de wet verkrachten?...
 Maar een geval als dit, heeft overleg
 En tijd van noode.

(Luid.)

Ik acht mij wel verplicht

Aan ieder, die mij zulk eene eer bewees.

DE SCHRIJVER.

Kom op 't gemeentehuis en heeft u daar
 Bezit genomen van den rechterstaf,
 Dan kunt ge een nader onderzoek gelasten.

Treedt vooruit den heuvel op.

CRESPO.

Kom, gaan wij.

*(Tot Isabel, die zoodra de gerechtsschrijver optrad, zich af-
 gewend heeft, dan aandachtig luisterde en eindelijk op den voor-
 grond bij het kreupelhout zich op de knieën wierp.)*

Gij gaat mee : gij gaat naar huis
En blijft daar wachten,

(Met gedempte stem.)

totdat ik, uw vader,

U laat ontbieden op 't gemeentehuis ;
Er zijn slechts twintig schreden tusschen ons.

(Als Isabel spreken wil, vat hij hare hand.)

Mijn kind, uw vader is thands Rechter : wees
Verzekerd dat u recht geschieden zal.

Zij treden den heuvel op.

ZESDE TAFEREEL.

*Vertrek eener boerenhoeve in Zalamea. Op den achtergrond
en ter linkerzijde een deur.*

I.

ALVARO, *den rechterarm in een doek, treedt door de deur links ;
hem vergezelt de SERGEANT.*

ALVARO, *gemeelijk.*

Waarom bracht gij mij naar het dorp terug,
Daar deze wond toch waarlijk niets beduidt?

SERGEANT.

Wie wist dat, voor men haar verbonden had?

ALVARO.

Maar dat is nu gebeurd: bedenk nu wel,
Dat men zijn leven om een wond niet in
De waagschaal stelt.

SERGEANT.

Zou 't beter wezen, als

U dood gebloed was?

ALVARO.

Daarvoor is gezorgd.

Thands langer toeven zou onzinnig zijn.

Vertrekken wij, aler 't bekend is, dat
Wij hier zijn! Waar zijn de andren?

SERGEANT, *naar den achtergrond wij-
zende.*

Ginds!

ALVARO.

Laten

We ons haasten: als de boeren weten, dat
Ik hier ben, loopt het vast op vechten uit.

II.

DE VORIGEN, REBOLLEDO, *door de middendeur tredende*

REBOLLEDO, *ontzet.*

Zooeven is 't gerecht hier aangekomen.

ALVARO, *een oogenblik evenzeer onthutst.*

Wat heeft het dorpsgerecht met mij te maken?

REBOLLEDO.

Ik zeg alleen, dat 't hier gekomen is.

ALVARO, *zich herstellende.*

Nu des te beter! Weet men dat ik hier ben,

Dan heb ik niets te vreezen van het volk.

In 't ergst geval moet nog het dorpsgerecht

Mij aan den krijgstraad overleveren,

En dan... hoe ernstig men de zaak ook acht...

Ben ik mijn leven zeker.

REBOLLEDO.

Stellig heeft

De boer u aangeklaagd.

ALVARO.

Dat heeft hij zeker!

III.

DE VORIGEN, CRESPO, DE GERECHTSSCHRIJVER en BOEREN met
*pieken en buksen gewapend, treden door de middendeur. Crespo
 heeft den rechterstaf in de hand.*

CRESPO, *op den drempel, naar buiten
 sprekende.*

Bezet de deuren alle! Geen soldaat
 Mag 't huis verlaten; wie beproeft te vluchten,
 Dien slaat gij dood.

ALVARO, *driftig.*

Durft gij zóo hier bevelen?

*(Crespo wendt zich om, Alvaro herkent hem en schrikt.
 Ter zijde.)*

Maar hoe, wat zie ik?

CRESPO.

En waarom niet? Mag

't Gerecht niet zonder oorlof binnenkomen?

ALVARO, *zich met moeite herstellende.*

'k Zou echter meenen, dat het dorpsgerecht,
 Wanneer gij Rechter zijt sinds gistren...

(Trotsch.)

in

Geen opzicht iets met mij te maken heeft.

CRESPO.

Heer, blijf bedaard. Een zaak slechts voert, met uw
 Verlof, mij hier: het is noodzakelijk, dat
 Ik u alleen spreek.

ALVARO, *tot den Sergeant en Rebolledo.*

Laat ons dan alleen.

CRESPO, *tot de boeren.*

Gij ook, verwijdert u!

(Fluisterende tot den gerechtsschrijver.)

Maar de soldaten

Bewaakt gij goed.

DE SCHRIJVER, *fluisterende.*

Vertrouw gerust op ons.

Hij volgt de soldaten door de deur links, de boeren verwijderden zich door de middendeur.

IV.

DON ALVARO, CRESPO.

CRESPO.

Heb 'k van mijn waardigheid gebruik gemaakt
Om u tot luisteren te dwingen.. thands
Leg ik den staf ter zijde om slechts als mensch,
Als mensch-alleen, te zeggen, wat mij kwelt.

(Den staf nederleggende.)

Wij zijn hier met ons beiden, don Alvaro,
Laat ons dus onbewimpeld spreken, zonder
Dat de gevoelens, opgesloten in

(Met diepe, onderdrukte smart eene hand op de borst leggende.)

Dees cel, de deur van 't zwijgen los doen springen.
Ik ben een man van plicht en van geweten,
Bij mijns-gelijken steeds in eer en aanzien:
De raad en de oudsten van het dorp, betoonen
Mij achting: ik ben rijk gezegend, wat
Mijn have en goed betreft: in heel den omtrek,
Vindt gij geen boer, aanzienlijker dan ik.
Mijn dochter werd.. ik mag dit vrij getuigen,
In eerbaarheid en vroomheid opgevoed:
Zoo was haar moeder ook.. God heeft haar ziel!
Dat dit de waarheid is, bewijst u, Heer!
Dat ik zoo rijk ben en dat niemand iets
Op mij te zeggen heeft; dat ik een man

Des vredes ben en niemand mij beschimpt,
 Dat alles in een dorp, zoo klein als dit,
 Waar elk de fouten en gebreken van
 Zijn buurman kent . . en gaav' de hemel, dat
 't Bij kennen bleef! . .

(Met inspanning.)

Of mijne dochter s c h o o n is.

Uw hartstocht geve u daar het antwoord op,
 Hoezeer ik zelf met heete tranen dit
 Betreuren moet . . het was mijn ongeluk.

(Na eenige oogenblikken van stilzwijgen.)

Wij menschen mogen bij ons leed, niet van
 Den tijd-alleen genezing wachten, neen,
 Wij moeten 't onze doen, om 't af te wenden.
 Maar schoon ik nu zoo openlijk een schande
 Kon wreken . . mijne schande delgen, zou
 Slechts wrake zijn, geen redding, en elk middel
 Bepeinzend, vind ik slechts een enkel, dat
 Mij uitkomst geeft en u niet schaden kan,
 Dit middel is: gij neemt te dezer ure
 Mijn have en goed, al 't mijne, zonder dat
 Voor mij en voor mijn zoon, die op zijn knieën
 U om vergiffenis zal smeeken, zelfs
 Een penning overblijft. Als bedelaars,
 Zoo 't wezen moet, vervolgen we onzen weg,
 Als gij mijn dochter weer herstelt in de eer
 Die haar ontstolen is. Uwe eer zal 't niet
 Tot schande zijn, want wat uw kinderen
 Verliezen mochten, omdat zij ook mijn
 Kleinkindren zijn, wordt dubbel hen vergoed,
 Omdat zij kindren van uw bloed zijn.

(Voor Alvaro knielende.)

Hier,

Aan uwe voeten, op mijn knieën smee ik
 Met tranen in mijne oogen en mijn stem . .

En wat verlang ik? Dit: hergeef mij de eer
Die mij door u ontstolen is, en schoon
Ik onrecht leed door u, niet [gij door mij,
Buig ik mij toch in deemoed voor u neer.

*(Op eene afwijzende beweging van Alvaro richt Crespo zich
hooger op; dreigende.)*

Bedenk, dat ik kan nemen, wat ik vraag,
Maar 't als een gunst van u ontvangen wil.

ALVARO.

Ten einde is mijn geduld! Gij oude dwaas
En zwetser! Dank den Hemel, dat ik niet,
Om 't geen ik van uw zoon verduren moest,
Met deze hand u dood; als ik u spaar,
Weet er de schoonheid van uw dochter dank voor.
Zoo gij uwe eer wilt wreken met de wapens
Vrees ik u niet.. zoo gij 't als Rechter wilt,
Weet, dat ge als Rechter over mij geen macht hebt.

CRESPO.

En hebt gij dan geen deernis met mijn tranen?

ALVARO.

De tranen van een grijsaard en een vrouw
Vertrouw ik niet.

CRESPO.

En voor zoo diep een smart
Hebt gij geen troost?

ALVARO.

Wat troost begeert gij nog
Dan dezen, dat ik u het leven laat?

CRESPO.

'k Smeek u geknield: geef mij mijne eer terug!

ALVARO.

Genoeg gekald!

CRESPO.

Bedenk : ik ben de Rechter

Van Zalamea !

ALVARO.

Over mij is u

Geen macht gegeven. Aan uw handen zal
De krijgsraad mij ontrukken.

CRESPO.

En is dit

Uw laatste woord ?

ALVARO.

Mijn laatste, grijze dwaas.

CRESPO.

Is er geene uitkomst ?

ALVARO.

Zwijgen is voor u

De beste.

CRESPO.

En anders geene ?

ALVARO.

Neen.

CRESPO.

Dan zweer ik,

Bij God daarboven ! vreeslijk zult gij boeten !

*(Hij staat op, neemt den rechterstaf en treedt naar de mid-
dendeur, die hij opent.)*

Heidaar !

V.

DE VORIGEN, GEWAPENDE BOEREN, *treden door de middendeur.*

EEN BOER, *nog buiten.*

Mijnheer!

ALVARO, *ter zijde.*

Wat willen al die boeren!

EEN BOER, *met andere boeren binnentredende.*

Het spijt ons, Heer! doch een soldaat is straks
Ontsnapt, maar de andre twee zijn achter slot
En grendel.

CRESPO.

Goed.

EEN BOER.

En wat beveelt gij, Heer?

CRESPO.

Neemt dezen officier in hechtenis!

ALVARO.

Gij zijt krankzinnig! Iemant van mijn rang,
In dienst des Konings, laat zich niet door u
In hechtsnis nemen!

CRESPO.

Niet? Wij zullen zien!

Hier komt ge niet vandaan, tenzij gevangen,
Of dood.

ALVARO.

Weet wel: ik sta nog levend voor u!

CRESPO.

Ben ik een doode Rechter, bij geval?
Geef u gevangen!

ALVARO, *op zijn gewonden armwijzende.*

'k Kan mij niet verdedd'gen :

Ik ben in uwe macht. De Koning zal
Van deze schennis hooren!

CRESPO.

En van de andre!

Hij is niet ver van hier. Ons beiden zal
Hij hooren. Geef uw degen!

ALVARO.

'k Wraak uw recht.

CRESPO.

Mijn recht daartoe? Als 'k u gevangen neem?

Hij neemt hem zijn degen af.

ALVARO.

Behandel met respekt...

CRESPO.

Natuurlijk, Heer!

(Tot de boeren.)

Brengt, met respekt, hem naar 't gemeentehuis,
Slaat met respekt, hem daadlijk in de boeien,
En let wel op, draagt goed er zorg voor, met
Respekt, dat hij geen woord, met wien ook wisselt.
Vervolgens neem ik de andren in verhoor,
En met respekt!

(Tot Alvaro.)

En als de wet het ons
Vergunt, dan laat ik, onder ons gezegd,
Met al 't respekt, verschuldigd aan uw rang,
Ik zweer 't bij God! u hangen aan de galg!
Allen vertrekken door de middendeur.

ZEVENDE TAFEREEL.

*Straat in Zalamea. Op den achtergrond het gemeentehuis.
Eenige treden geleiden naar een uitgestrekt bordes voor de
grootte dubbele deur in het midden.*

I.

JUAN, daarna ISABEL en INES.

JUAN, *treedt behoedzaam ter linker-
zijde op; hij ziet naar alle zijden
rond, dan naar buiten het too-
neel, rechts.*

De straat is leeg; ons huis schijnt uitgestorven!
Waar heeft de schaamtelooze zich verscholen?
Ik zocht haar rusteloos, met woede in 't h art
Den ganschen omtrek door, maar vruchteloos...
Ik waag me in huis, ik wil mijn vader zien,
Hem zeggen wat er voorgevallen is...
Hij moet mij raden, wat mij nog te doen staat,
Om God! mijn leven en mijne eer te redden!
Hij treedt omzichtig naar de rechterzijde.

INES, *met Isabel, die geheel ingepeins
verzonken is, uit het gemeente-
huis tredende.*

Keer tot u zelf. Wie zóo zich overgeeft
Aan hartzeer en verdriet, die leeft niet, neen,
Die doet zich-zelf den dood aan.

ISABEL, *zich langzaam naar de rech-
terzijde wendende.*

En wie zegt u

Dat ik nog leven wil?

JUAN, *lusterende.*

Die stem! . . .

(Zich omwendende.)

Wee mij!

Is dat niet Isabel? Nu, bij den Hemel,
Waarom geaarzeld nog?

Hij trekt den degen en nadert haar.

INES, *tusschen broeder en zuster tre-
dende.*

Juan!

ISABEL.

Mijn broeder! —

Wat wilt gij doen?

JUAN.

Den smaad, de schande wreken,
Die gij ons aandeedt

ISABEL.

Broeder, hoor mij aan . . .

JUAN.

Neen, gij moet sterven!

II.

DE VORIGEN, CRESPO, *met den rechterstaf.* DE GERECHTSSCHRIJVER,
GEWAPENDE BOEREN *komen uit het gemeentehuis. De boeren plaat-*
sen zich ter weerszijden van den ingang, op het bordes.

CRESPO.

Wat is hier te doen?

JUAN.

Hier is een smaad te wreken en een schanddaad
Te straffen... hier...

CRESPO.

Bedaar! bedaar. Hoe durft

Gij zelf u hier vertoonen...

JUAN, *den staf ziende.*

Hoe, wat zie ik?

CRESPO.

Voor mij, den Rechter, gij, die dezen nacht
In 't woud een officier gewond hebt?

JUAN.

'k Deed

In open strijd dit, om uw eer te redden:
Op weg naar huis, waarheen ik door don Lope
Gezonden was, om iets, wat hij vergat...

CRESPO.

Al wel... Heidaar! Neemt ook dien knaap in hechtsnis!
De gerechtsschrijver en twee boeren treden nader.

JUAN.

O vader! hoe gestreng behandelt gij
Uw zoon!

CRESPO.

Ik had mijn vader zoo gestreng
Behandeld, als 't had moeten zijn.

(Ter zijde.)

'k Bescherm

Zijn leven zóo,

(Ernstig, maar met een glimlach)

en zeggen zal de waereld :

Ziedaar een wonder van rechtvaardigheid !

JUAN.

Maar hoor dan toch, waarom ik mijne zuster . . .

CRESPO.

Ik weet het. Maar dat ik het weet als vader,

Is niet genoeg : als Rechter ook moet ik

Het weten en naar recht het onderzoeken.

En tot mij uit de stukken blijkt, hoever

Uw schuld gaat, houd ik u in hechtenis.

JUAN.

Wie kan, begrijepe u ! De eer wordt u ontroofd

En hem, die haar herstellen wil, sluit ge in

Den kerker,

(Op Isabel wijzende.)

haar, die ze u ontstolen heeft,

Neemt ge in bescherming.

CRESPO, *wenkt den gerechtsschrijver
om Juan heen te leiden en
geeft hem dan den rechterstaf.*

Nee in mijn staf : gaat !

*De gerechtsschrijver met Juan en twee boeren treden het
gemeentehuis binnen. Crespo haalt een papier uit zijn zak. Tot
Isabel.*

Gij

Gaat binnen daar, om de aanklacht te onderteeknen,

Zooeven bij de rechtbank ingediend.

ISABEL.

Eerst wildet gij mijn schande diep verhullen,

En thands geeft gij ze aan 't oog der waereld prijs ?

CRESPO.

'k Had voor ons beide' eene andere voldoening
Gehoopt, en nu die hoop eene ijdele bleek,
Blijft mij niet anders over.

*Op zijn wenk treden Isabel (met de aanklacht) en Ines het
gemeentehuis binnen.*

Wil in deze

Het goedschiks niet... dan zal het kwaadschiks gaan.

III.

CRESPO, DON LOPE, SOLDATEN, *eerst achter het tooneel.*LOPE, *nog buiten het tooneel.*

Halt! Halt hier!

CRESPO, *naar de rechterzijde ziende.*

Wat beteekent dat? Soldaten?

Wie gaat daar naar mijn huis?

(Luid.)

Heidaar, wie zoekt mij?

LOPE, *ter rechterzijde optredende met
eenige soldaten, die bij de cou-
lisse blijven staan.*

Ik ben 't, mijn beste Crespo! Halverwege
Teruggekeerd... er toe gedwongen door
Een ergerlijk schandaal... wilde ik bij niemand
Afstappen, dan bij u, mijn beste vriend!

CRESPO, *bij don Lopes verschijnen
getroffen, dan zich herstel-
lende.*

God zegen u! Veel eer betoont ge mij!

LOPE.

Uw zoon, die mij vooruitging, heb ik niet
Teruggezien.

CRESPO.

U zal de reden hooren,
Maar laat mij eerst vernemen, wat u hier
Terug voert... gansch ontdaan ziet gij er uit.

LOPE.

Eene onbeschaamdheid, die geen voorbeeld heeft,
De grootste dolheid, die ooit werd begaan!...
Ik ging mijns weegs, toen plotsling een soldaat
Hard aangelopen komt en mij bericht...
Ik stik van woede als ik er goed aan denk!

CRESPO.

Ga voort, Heer!

LOPE.

mij bericht, dat hier zoo'n kaerel,
Zoo'n rechter van 't jaar nul, de stoutheid had,
Een officier in hechtenis te nemen...
En, sakkerloot! den heelen morgen heeft
Mij dat vervloekte been niet zoo gemarteld
Als nu, wyl 't mij belette vroeger hier
Te wezen om dien hondsvot af te straffen!
Ik zal den prengel laten ranslen tot
Hij dood is!

CRESPO.

Dan is vast uw komst vergeefs;
Want ik geloof niet, dat die rechter zich
Zal laten ranslen.

LOPE.

Of hij 't laat of niet,
't Kan mij niet schelen: ransel zal hij hebben.

CRESPO.

Ik kan het niet gelooven. Weet gij, Heer,
Waarom men hem gevangen nam?

LOPE.

Dat weet

Ik niet, maar wat de reden is: ik heb
 Hier recht te spreken en ik zal het doen.
 Als 't noodig blijft, doe ik den kop hem voor
 De voeten leggen... zie me daar voor aan!

CRESPO.

U weet misschien niet, Heer! wat in een dorp
 Een Rechter is?

LOPE.

Wat is het anders, dan
 Zoo'n lummel van een boer?

CRESPO.

Het is een boer,
 Maar heeft die 't in zijn harden kop gezet
 Den schuldige' aan de galg te laten hangen,
 Dan voert hij 't uit!

LOPE, *raadt hoe de zaak staat, ziet
 hem toornig aan.*

Dan voert hij het niet uit!
 En als je zien wilt, of hij 't doet of niet,
 Zeg dan, waar ik hem vinden kan.

CRESPO.

Hij is

Niet ver van hier.

LOPE.

Laat hooren: wie is hier

De rechter?

CRESPO.

Ik.

LOPE.

Wel voor den Satan! 'k Heb

Het al gedacht!

CRESPO.

En 't is zoo, voor den Satan!

LOPE.

Welnu, een man, een man!

CRESPO.

Een woord, een woord!

LOPE.

Ik zal, wien gij gevangen houdt, bevrijden,
En deze schennis straffen.

CRESPO.

Voor hetgeen

Hij heeft misdaan, blijft hij in hechtenis!

LOPE.

Weet gij, dat hij des Konings officier is,
En ik zijn rechter ben?

CRESPO.

En weet gij, dat

Hij uit mijn huis mijn dochter heeft ontvoerd?

LOPE.

Weet gij, dat ik in dezen recht zal spreken?

CRESPO.

Weet gij, dat hij mijne eer gestolen heeft?

LOPE.

Weet gij, hoe hoog ik boven u geplaatst ben?

CRESPO.

Weet gij, dat 'k op mijn knieën hem gesmeekt heb:
»Herstel mij in mijne eer"... maar vruchteloos!

LOPE.

Ik sta u borg, dat hij voldoening geeft!

CRESPO.

'k Roep nooit een ander, waar 'k mij-zelf kan helpen!

LOPE.

Mijn hoofd er op: hij wordt mij uitgeleverd!

CRESPO.

't Verbaal is reeds gevorderd tot een uitspraak.

LOPE.

Wat is dat, een verbaal?

CRESPO.

Dat is een bundel

Papieren, goed gerangschikt, die de zaak
Met alles, wat er bij behoort, vermeldt.

LOPE.

'k Wil toegang tot den kerker.

CRESPO, *naar het gemeentehuis wij-
zende.*

Ik belet

Het niet, maar raad u toch: wees op uw hoede!
Ik heb bevolen, elk die nadertreedt
Te ontvangen met een kogel!

De boeren leggen de buksen aan.

LOPE.

'k Lach daarmee!

Maar 'k wil in dezen niet den waaghals spelen.
Heidaar!

*(De aanvoerder der soldaten, die ter rechterzijde op eenigen
afstand staan, treedt voor.)*

Dat zich de compagnieën allen,
Die geïnkwartierd hier lagen en op marsch zijn,
In stormpas herwaarts spoeden, in gesloten
Gelederen, en voorts met scherp geladen
Kanonnen, met de lonten op het zundgat...

EEN TWEDE SOLDAAT, *haastig voortredende.*

De troepen wachtten dit bevel niet af:
Want toen zij hoorden, wat hier plaats greep, maakten
Zij rechtsomkeert reeds, Heer!

Naar buiten wijzende, rechts en ter linkerszijde.

LOPE.

Nu zal het blijken,

Of hij wordt uitgeleverd, ja of neen!

Hij wendt zich naar de rechterszijde en spreekt met den aanvoerder.

CRESPO, ter zijde.

Nu zal geschieden, wat geschieden moet!

Hij treedt het gemeentehuis binnen. Don Lope wenkt met zijn commandostaf eerst naar de rechter- dan naar de linkerszijde. Achter het tooneel hoort men tromgeroffel. Soldaten met aanvoerders rukken van beide zijden aan, dicht aaneengesloten, doch niet ver uit de coulissen, zoodat men veronderstellen kan dat het grootste gedeelte van den troep zich achter het tooneel bevindt. De gerechtsschrijver treedt uit het gemeentehuis en voegt zich bij de boeren.

IV.

DON LOPE, DE GERECHTSSCHRIJVER, SOLDATEN, BOEREN.

Daarna CRESPO, met nog meer boeren.

LOPE, wenkt, het geroffel zwijgt.

Dat is het huis, soldaten! waar de hoofdman
 Gevangen zit! Wanneer hij niet terstond
 Ons uitgeleverd wordt, dan legt gij aan
 En schiet het huis tot puin; als uit het dorp
 Verzet komt, legt gij 't heele nest in de asch!

DE SCHRIJVER.

Al schieten uw soldaten 't huis tot puin:
 De kapitein herkrijgt zijn vrijheid niet!

EERSTE SOLDAAT.

Ter dood met al dat boerenfolk!

Crespo treedt met gewapende boeren uit het gemeentehuis; zij plaatsen zich bij de anderen op het bordes.

CRESPO.

Ter dood

Met ons? Is 't anders niet?

LOPE.

Zij hebben hulp

Gekregen. Op, buksschieters voor!

(Uit de troepen ter rechter- en ter linkerzijde treden de met buksen gewapende soldaten naar voren en leggen op de boeren aan.)

Voorwaarts!

V.

DE VORIGEN. DE KONING, met gevolg van de linkerzijde optredende.
Een lange fanfare klinkt, voor de Koning optreedt; allen luisteren aandachtig; de aanval wordt gestaakt.

LOPE, laat den commandostaf zinken.

De Koning!

De Koning is opgetreden. De soldaten, die het meest in zijne nabijheid staan, wijken eerbiedig terug; allen laten de wapens zinken. Plotseling diepe stilte.

DE KONING.

Wat beteekent dat? Word ik

Hier zóo ontvangen?

LOPE.

Sire, een ongehoord

Schandaal heeft daar zooveen plaats gehad.

En als uw Majesteit haar komst niet had

Vervroegd... zeer zeker had zij 't gansche dorp

In rook en vlam gezien!

DE KONING.

Wat viel hier voor?

LOPE.

Een Rechter nam een officier in hechtnis,
En als ik eisch, dat men hem uit zal leevren,
Wordt dit geweigerd!

DE KONING.

Wie is hier de Rechter?

CRESPO, *bescheiden en bedaard voortredende.*

Ik, Sire.

DE KONING.

En wat rechtvaardigt uwe daad?

CRESPO, *een omslag met papieren te voorschijn halende en den Koning overhandigende.*

Ziehier 't verbaal, waarin zijn doodschuld klaar
Bewezen wordt: ontvoering door geweld
Van een jong meisje en onteering op
Een afgelegen plaats, dan weigring van
Een huwlijk met dit meisje, schoon de vader
Den schuldige op de knieën daarom bad.

LOPE.

Hij is de Rechter en de vader tevens.

CRESPO, *kalm en waardig, doch met een droevigen klank in zijne stem.*

Dat doet hier niets ter zake, Heer! Wanneer
Een vreemde kwam en hier een aanklacht deed,
Zou ik geen recht dan spreken naar de wet?
Gewis. En zou ik voor mijn eigen kind
Niet doen, wat ik voor ieder ander deed?
Ik nam mijn zoon gevangen, die zich aan
Dienzelfden man vergreep... ik mocht dus ook
Mijn dochter hooren en bescherming bieden.

(Op het verbaal wijzende, dat de Koning inzielt.)

Men onderzoek', of het proces gevoerd werd
Naar recht en billijkheid, of men kan zeggen,
Dat 't iets bevat, wat onrecht heeten mag,
Of één getuige soms werd omgekocht,
Of meer geschreven staat, dan ik hier zeide,
En als men 't vindt... dan neem' men vrij mijn leven!

DE KONING, *eenige oogenblikken in de papieren bladerende, dan Crespo' vorschend en getroffen aanzierende.*

Uw uitspraak is rechtvaardig, maar het staat
Niet in uw hand, het vonnis uit te voeren.
Een andre vierschaar word' gespannen: lever
Dus den gevangene' uit.

CRESPO.

Dat kan niet meer!

Wijl in dit dorp slechts éene rechtbank is,
Voltrekt zij zelf elk vonnis, dat zij velt:
Votrokken is ook dit.

DE KONING.

Wat zegt gij daar?

CRESPO.

Als, Sire, U geen geloof slaat aan mijn woorden,
Zoo wend uwe oogen en aanschouw de waarheid.

(Op Crespo's wenk opent de gerechtsschrijver de deuren van het gemeentehuis: in het voorportaal ziet men den kapitein achterover tegen den muur op den grond liggen, boven hem aan een zware kram, hangt een afgesneden strop.)

Dat is de kapitein!

DE KONING.

Gij hebt u dit

Vermeten durven?

Op een wenk van den Koning worden de deuren gesloten.

CRESPO.

Sire! 't Vonnis was
 Rechtvaardig.. wat uw eigen woorden zijn,
 Dus kan ook dit geen onrecht zijn.

DE KONING.

't Voltrekken

Van 't vonnis, dit kwam mijn gerechtshof toe.

CRESPO.

Sire, al uw rechters, al uw hoven zijn
 Een éenig lichaam, maar het lichaam heeft
 Veel handen, en wat doet het tot de zaak,
 Of deze hand een mensch ter dood brengt, dien
 Een andre hand misschien had moeten dooden?
 En wat beduidt een dwaling in het kleine,
 Wanneer men recht heeft in het groote?

DE KONING, *hem een oogenblik verbaasd
 en met bewondering aan-
 ziende.*

Maar..

Ofschoon het toch te laat is.. waarom liet
 Gij hem, als edelman en officier,
 Dan niet onthoofden?

CRESPO.

De edellieden leiden

In onze streek zoo'n onberispelijk leven,
 Dat onze beul 't onthoofden nooit geleerd heef
 Ook is dit iets, wat niemand aanging, dan
 Den doode' alleen... heeft deze geen bezwaar
 Gemaakt.. dan gaat het andren weinig aan.

DE KONING, *een vluchtigen glimlach ver-
 bergende, dan langzaam tot
 don Lopē tredende.*

Don Lope, dat is nu gebeurd. De doodstraf
 Is hier rechtvaardig toegepast..

(Met belangstelling Crespo aanziende.)

en wie

In 't groote recht deed, mag in 't kleine dwalen.
Dat nu in allerijl de troepen zich
Op marsch begeven: 't komt mij raadzaam voor,
Zoo ras het mooglijk is, in Portugal
Te zijn.

(Tot Crespo.)

En u benoem ik voor uw leven
Tot Rechter hier in Zalamea!

CRESPO, *knielende en de hand des
Konings kussende.*

Sire!

Hoe dankbaar moet rechtvaardigheid U zijn
Voor zooveel eer.

*De Koning groet allen, den hoed afnemende en vertrekt met
gevolg langs de rechterzijde. Don Lope wenkt. Tromgeroffel
rechts en links. De soldaten vertrekken langs beide zijden.*

LOPE.

Breng ook den Hemel dank,
Dat zoo te rechter uur de Koning kwam.

CRESPO.

Al waar' hij niet gekomen, deze zaak
Was juist gegaan, zooals zij nu gegaan is!

LOPE.

Maar waar' het niet veel beter toch geweest,
Dat gij hem uitgeleverd hadt aan mij,
Opdat ik had getracht de schande van
Uw dochter af te wenden?

CRESPO.

Heer, zij zal

In 't klooster gaan; zij heeft een Bruidegom
Gekozen, die niet let op rang of stand.

LOPE.

Maar de andren, die gij opsloot, levert gij

Mij toch wel uit!

(Crespo knikt en wenkt den gerechtsschrijver; deze gaat in huis.)

Uw zoon ook, mijn soldaat

Mag niet gevangen blijven.

CRESPO.

Heer, mijn zoon

Had straf verdiend, omdat hij zich verstoutte

De hand te heffen tegen zijn kap'tein;

Want schoon de plicht der eere er hem toe dreef...

Wat hij gedaan heeft, is niet welgedaan.

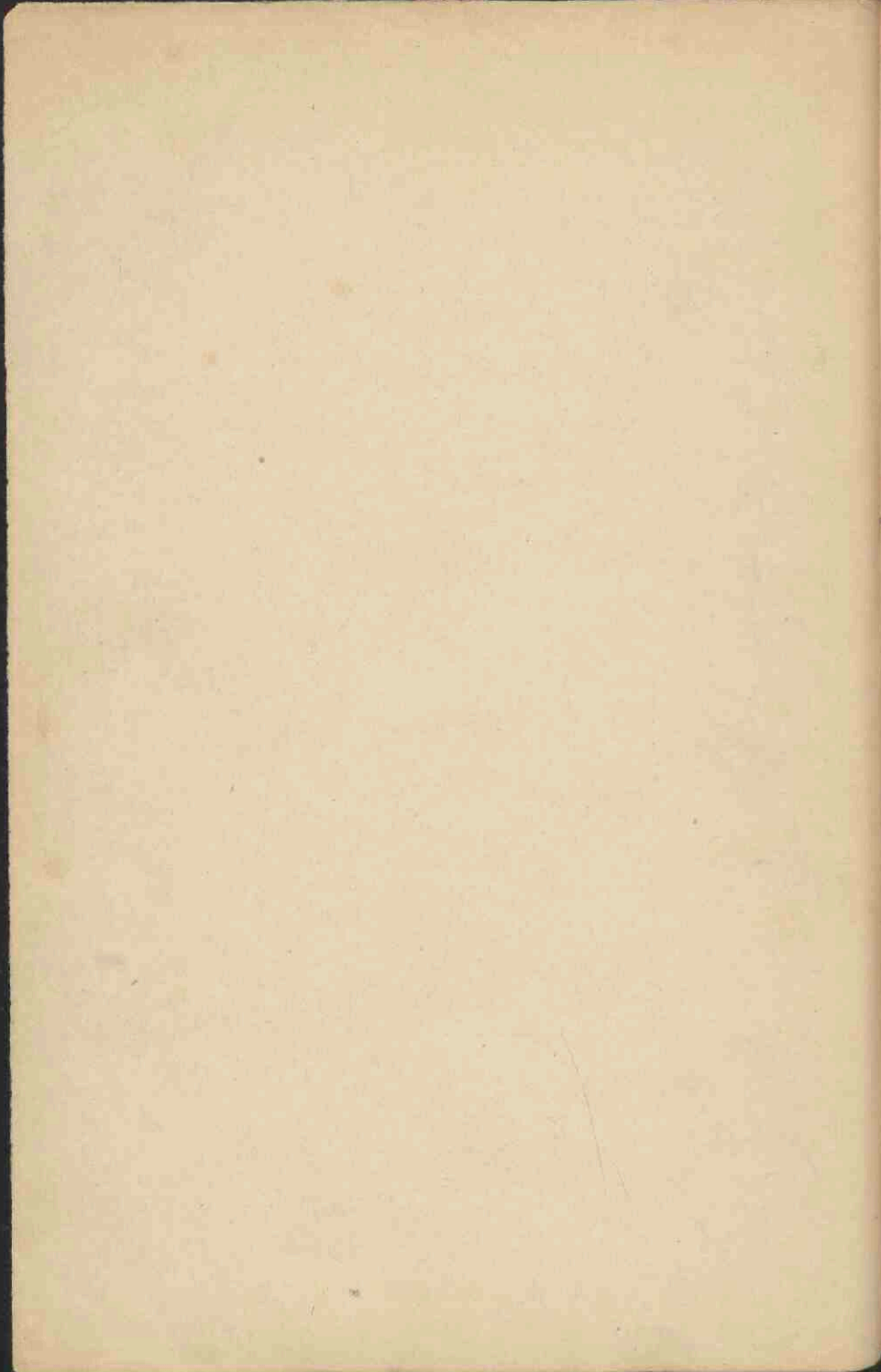
LOPE, *na eenige oogenblikken van stilzweigen.*

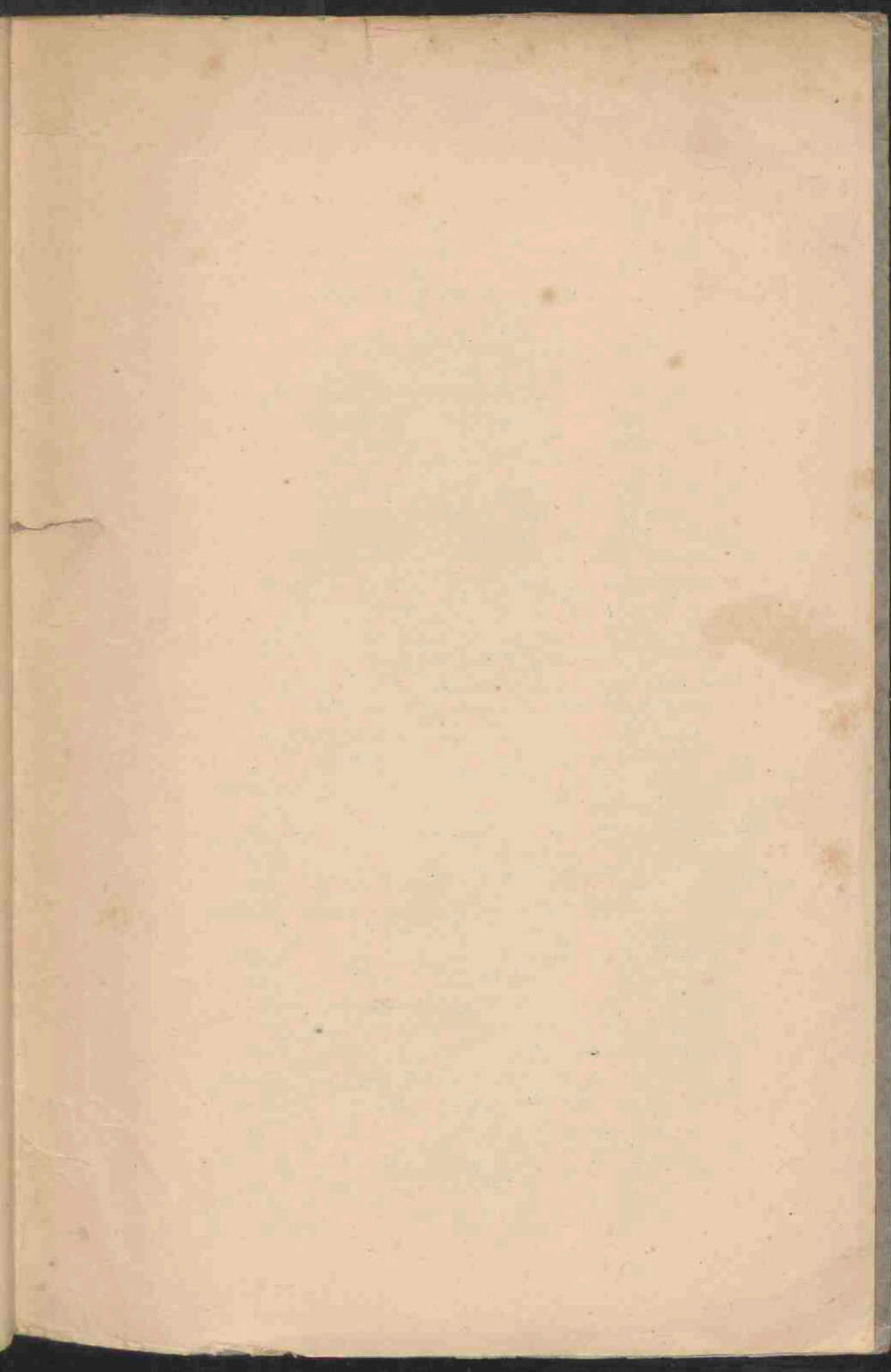
Goed, goed zoo, Pedro Crespo!... Geef me uw hand!

Hij drukt Crespo de hand en omhelst hem.

De gordijn valt

Uitgaven van A. RÖSSING, te Amsterdam :

SOPHOKLES, Philoktetes . Treurspel naar het Grieksch. Metrisch overgebracht door Mr. S. J. RAU	f 0.70
WILLIAM SHAKESPEARE, Hamlet . Treurspel. Vertaling van Dr. L. A. J. BURGERSDIJK	f 1.—
WILLIAM SHAKESPEARE, Macbeth . Treurspel. Vertaling van Dr. L. A. J. BURGERSDIJK. <i>(Uitverkocht.)</i>	
ERNEST LEGOUVÉ, Medea . Treurspel. Metrisch overgebracht door JAN C. DE VOS	f 0.90
JOSÉ ECHEGARAY, Galeotto . Drama naar PAUL LINDAU'S bewerking, uit het Spaansch door J. H. RÖSSING	f 0.75
JOAQUIN ESTEBANEZ, „ Yorick ”. Drama in drie bedrijven, naar het Spaansch door EMILE FRANTZEN	f 0.90
HENRIK IBSEN, Nora . Vertaald door HENRICA. Voorrede van Dr. S. J. WARREN, Rector van het Gymnasium te Dordrecht	f 1.—
HENRIK IBSEN, Een vijand des Volks . Tooneelspel in vijf bedrijven, uit het Noorsch door IDA DONKER	f 1.50
ALEXANDER L. KIELAND, Op de terugreis . Uit het Noorsch door IRMA	f 0.40
LÉO GRAAF TOLSTOÏ, De macht der Duisternis . Tooneelspel in vijf bedrijven, vertaling van A. ISING JR.	f 1.—
LESSING, Minna von Barnhelm . Blijspel in vijf bedrijven, uit het Duitsch vertaald door C. M. HUGUENIN	f 1.—
M. B. MENDES DA COSTA, Zijn Model . Oorspronkelijk tooneelspel in vier bedrijven	f 1.—
M. B. MENDES DA COSTA, Thuisgebleven . Oorspronkelijk tooneelspel in één bedrijf	f 0.40
D. M. MAALDRINK, Herodes . Hist. Drama in 4 bedrijven	f 1.40
	Gebonden f 1.90
D. M. MAALDRINK, Jan Masseur . Oorspronkelijk tooneelspel	f 1.—
Mr. P. BROOSHOOFT, Lina Blond . Oorspronkelijk blijspel in één bedrijf	f 1.—
Mr. P. BROOSHOOFT, Zijn meisje komt uit . Indisch tooneelspel in drie bedrijven. <i>(Uitverkocht.)</i>	
FREDERIK VAN EEDEN, Het Poortje of de duivel in Kruielberg . Blijspel in vijf bedrijven	f 1.25
FREDERIK VAN EEDEN, Het Sonnet . Blijspel in drie bedrijven	f 0.85
FREDERIK VAN EEDEN, Frans Hals . Hist. anachronistisch blijspel in drie bedrijven	f 0.80

TER PERSE :

HENRIK IBSEN, **De Vrouw der Zee**.

